201.3
M—90

تاريخ انبياء

برنچی جزئی .

آدم عليه السلامدين محمد عليه السلام گەچە

مرتبی: محمد الرحيم الحنفی

﴿٦ نچی طبعی﴾

یا ڭادن باصدرو مرتبنڭ رخصتینه موقوفدر.

321.

ناشری:
معارف کتبخانەسی

قزان، یارەالیڤا مطبعەسی .

КАЗАНЬ
Типо-литографія И. В. Ермолаевой,
бывш. Ключникова.
1908.

بسم الله الرحمن الرحيم

الله تعالی کوکلارنی یرلرنی یاراتقاچ برنچی آتامز آدم علیه السلامنی قوری بالچقدن یاراتدی آنکا جان بیردی فرشته‌لرگه حضرت آدمگه سجده قیلورغه قوشدی فرشته‌لر حضرت آدمگه سجده قیلدیلر ابلیس سجده قیلمادی. سجده قیلماغانی ایچون الله‌نك رحمتندن سورلدی. آندن صوك حضرت آدمنك صول قابرغه‌سندن برنچی آنامز حوانی یاراتدی ترکدین یاراتلغان ایچون حوا دیب ایتلدی صونکره الله تعالی حضرت آدم ایله حوانی جنتکه قویدی آشاکز اچوکز بغدای آغاچندن آشاماکز دیدی . شیطان بر وقتنی جنتکه کروب آدم ایله حوانی آلدادی بو آغاچدن آشاساکز منگو جنتده قالورسز دیدی آدم ایله حوا آشادیلر. الله تعالی آلارنی جنتدن چیقاردی یرگه توشردی آدم علیه السلام هند قریننده سرندیب اسملی طاوغه توشدی. حوا مکه یاننده بولغان جده طاوینه توشدی. حضرت آدم جنتدن چیقغانینه بیك قایغردی قیلغان گناهلرینه توبه ایتدی الله تعالی توبه‌سینی قبول ایتدی مکه طرفینه کیتارگه بیوردی حضرت آدم مکه‌گه باروب حضرت حوا ایله کورشدی آندن صوك

آدم ایله حوا ایکیسی برگه یاشادیلر. حضرت حوا هر قورصاقدن بریسی ایر بریسی قز ایکیشر بالا توغدردی باری یکرمی قورصاق کوتاردی شیث علیه السلام یالغز دنیاغه کلدی الله تعالی بر قورصاقدن توغان ایر بالاغه ایکنچی قورصاقدن توغان قز بالانی آلورغه بیوردی.
(قابل وهابل) حضرت آدمنك قابل هابل اسمنده ایکی اوغلی بار ایدی. قابل اوزی برله بر قورصاقدن توغان اقلیما اسملی قزنی آلماقچی بولدی. حضرت آدمنك شریعتنده اقلیما هابلگه تیوش ایدی. حضرت آدم اقلیمانی هابلگه بیرمه کچی بولغاچ قابل راضی بولمادی. حضرت آدم قابل ایله هابلگه ایتدی: «اللهغه قربان صویوکز قایسیکزنك قربانی قبول بولسه اقلیمانی اول آلور» دیدی. قربان صویدیلر هابلنك قربانی قبول بولدی. قابل کونله شدی. هابلنی طاش برله آتوب اوتوردی. بیرگه کومدی. اللهغه هم آتاسینه گناهلی بولدی. یبر یوزنده اوّل قان توکگان کشی اولترگان قابل بولدی. حضرت آدم اوزینك بالالرینه هم بالالرینك بالالرینه پیغمبر بولدی. الله طرفندن اون کاغد کتاب کلدی. اوزینك بالالرندن بالالرینك بالالرندن یوزمك قدر کشی نی کوردی. مك یاش یاشادی. حضرت آدمدن بر یل صوڭ حضرت حوا وفات بولدی. حضرت آدم سرندیب اطه‌لرنده حضرت حوا جدّه شهرنده کوملدی. الله اعلم

حضرت شیث علیه السلام

حضرت آدم علیه السلامدن صوڭ اوغلی شیث علیه السلام پیغمبر بولدی. حضرت شیث قرداشلری آراسنده بیك عقللی ایدی. حضرت آدم شیثنی بارچه اوغللرندن آرتق سور ایدی. حضرت آدم اولگان وقتنده حضرت شیثنی بارچه بالالرینه پادشاه ایتدی. حضرت آدمدن صوڭره الله تعالی حضرت شیثگه پیغمبرلك بیردی. وایللی کاغد کتاب بیردی. شیث علیه السلام کعبهٔ مکرمه‌نی طاش وبالچقدن یاصادی.

الله تعالی گه گناهلی بولغان قابلنك بالالری اوزرینه قلچ کوتاردی. آلار برله صوغشدی. آدم بالالرندن اوّل قلچ یاصاغان وقلچ برله صوغشقان حضرت شیث بولدی. شیثنك بالالری بیك کوب بولدی. بارچه کشیلر شونك بالالرندن تارالدی. حضرت شیث طوقز یوز اون ایکی یاشنده ایکان وفات بولدی. قبر شریفی مکه یاننده قبیس طاونده در.

حضرت ادریس علیه السلام

حضرت آدمنك بالالری آراسنده طوغری بولدین چغوب بتلرغه تابنمق کبی نچار اشلر کوبایدی. الله تعالی آلارنی طوغری یولغه کوندرمك ایچون ادریس علیه السلامنی یبردی. حضرت ادریس گه اوتوز کاغد کتاب یبردی، بیر یوزنده ایك الوك کییوم تگوب کیگان قلم برله یازو یازغان ادریس علیه السلام ایدی. آنگاقدر آدم بالالری حیوان تیریسی قابلانوب یورگانلر. ادریس علیه السلامنی ترك حالنده الله تعالی کوکگه کوتاردی کوکگه کوتارلگنده اوچ یوز آلتمش بش یاشلرنده ایدی.

حضرت نوح علیه السلام

حضرت نوح علیه السلام کلمزدن اوّل آدم بالالری آراسنده بوزق اشلر کوبایدی الله تعالی آلارنك آراسون توزه تمك ایچون نوح علیه السلامغه پیغمبرلك بیردی حضرت نوح قومینی کوب یللرحق دینگه اوندادی اوزینك اوچ اوغلی آلارغه باشقه سکسان کشی ایمان ایندیلر. باشقه‌لری حضرت نوحکه بیك اذا وجفا قیله‌لر ایدی. صوگره حضرت نوح آلارنك ایمانغه کلوندن امید کسدی. آلارغه یاوز دعا قیلدی الله تعالی حضرت نوحکه کیمه یاصارغه قوشدی کیمه تمام بولغاچ حضرت نوح ایمان کلتورگان کشیلرنی هم حیوانلردن برر جفت یعنی برایرکك بر دیشیسنی آلوب کیمه گه بندی.

اوزینك یام اسملی اوغلی بن طاوغه بنوب قوتلورمن دیب کیمه‌گه کرمدی حضرت نوح نصیحت قیلوب طورغانده تولغون کلوب بوغدی. صوڭره طوفان ظاهر بولدی الله‌تعالی حضرت‌لری بتون یر یوزون صو برله تولدردی صو بیوك طاولرنی آشدی یر یوزنده قالغان کشیلرهم حیوانلر بارچه‌سی هلاك بولدیلر طوفان آلتی آی قدر طوردی. صوڭره صولر کیمدی حضرت نوح‌نك کیمه‌سی جودی اسملی طاوغه توقتادی. کیمه‌ده حضرت نوحنك اوچ اوغلندن باشقه‌سی هلاك بولدیلر. صوڭره بتون دنیاده‌غی خلق حضرت نوحنك بو اوچ اوغلندن تارالدی. شونك ایچون نوحکه ایکنچی آدم دیوب ایتلدی. حضرت نوحنك حام اسملی اوغلی‌نك نسلندن قارالر یعنی حبشلر زنجیلر، سام اسملی اوغلینك نسلندن عربلر فرسلر روم خلقلری، یافث اسملی اوغلینك نسلندن ترکلر تاتارلر مغول خلقلری کیلمشدر. حضرت نوح توقز یوز ایللی یاشنده ایکان وفات بولمشدر.

هود علیه السلام

یمن دیارنده حضرموت دیگان یرگه یقین یرده عاد قومی بار ایدی. بو قوم الله‌غه گناهلی بولدیلر. بتلرغه سجده قلدیلر بو خلق‌غه الله تعالی هود علیه‌السلامنی پیغمبر ایتوب یباردی هود علیه‌السلام بونلری حق دینگه چاقردی معجزه‌لر کورساتدی یدی یل خاتونلری بالا توغدرمدی چشمه‌لرینك صولری کیسلدی حیوانلری اولب بتدی اوچ یل قاتی آچلق بولدی شولای بولسه‌ده بو خلق حضرت هودکه اشانمادیلر بیك آزی اشاندی صوڭره اول خلق‌غه الله تعالی آچولانب آلارنی بر قاتی ییل برله هلاك قیلدی حضرت هود اوزینه ایمان کیترگان کشیلر برله مکه‌گه کیتوب عمرینی الله‌غه عبادت ایله مکه‌ده کچردی قبرشریفی مکه‌ده‌در

حضرت صالح علیه السلام

حضرت صالح علیه السلام شام برله حجاز آراسنده حجر دیگان اورنده بولغان ثمود خلقینه پیغمبر بولدی ثمود قومیده عاد قومی کبی توغری بولدن چیقوب بتلرغه عبادت قیله ار ایدی حضرت صالح علیه السلام بو خلقنی کوب یللر ایمانغه چاقردی بیك آزی ایمان کیتردی صوڭره بر کون حضرت صالحنی اویاتلی ایتمك دیب (حق پیغمبر بولساڭ معجزه کورسات دیدیلر حضرت صالح نه استرسز دیدی. بر قاطی طاشنی کورساتدیلر. شول طاشدن بر دوه چیقارغل اچنده بالاسیده بولسون دیدیلر. اللهنڭ امری بوینچه شول طاشدن دوه چیقدی هم بالا توغردی بونی کورگاچ دخی بر آز کشی ایمان کیتوردیلر. صالح السلام قومینه دوه‌نی بوغازلاماگز دیدی صالح علیه السلامغه دشمان کافرلر دوه‌نی بوغازلادیلر بالاسی آناسی چیققان طاش اچینه قاچدی اول خلقنی الله تعالی کوکدن بر طاوش یباروب هلاك قیلدی. صالح علیه السلام اوزینه ایمان ایتکان کشیلر برله قوتیلوب مکهٔ مکرمه‌گه باروب عمرینی شونده اوتکاردی صالح علیه السلام بیك آق یوزلو مهابت کشی ایدی. حضرت صالح ایللی یاشنده ایکن وفات بولدی.

ایکنچی باب

حضرت ابراهیم علیه السلام

ابراهیم علیه السلام طوفاندن مڭ سکسان بر یل صوڭ بابل برنده طوغدی اول وقتلرده بابلده طورا تورغان کلدانیلر یولدزغه عبادت قیله‌لر ایدی. الله تعالی آلارنی حق دینگه کوندرمك ایچون ابراهیم علیه السلامغه پیغمبرلك یبردی واوتز کاغد کتاب یبردی. حضرت ابراهیم قومینی هم بابلنڭ حاکمی بولغان نمرودنی حق دینگه

اوندادی حضرت ابراهیم گه اشانمادیلر. بابل‌حاکمی نمرود بیك الوغ اوت یاقدروب حضرت ابراهیمنی مانجنیق برله اوتقه آتدی الله تعالی پیغمبر بنی صاقلادی. اوت الله تعالی نك حکمی برله بر بخشی باغچه بولدی. بو معجزه نی کوروب بعضیلر ایمان کیتوردیلر. حضرت ابراهیم اوزینك ایرجماعتلاری برله حران طرفلرینه آندن مصرغه مصردن شامغه کیتدی. آندن صوك الله نك امری برله مکه گه باروب اوغلی حضرت اسماعیل برله کعبهٔ معظمه نی بنا قیلدی. سنت قیلمق، میوق کیسمك، استره توتمق، صاچ و صاقال تاراماق، مسواك توتمق، ترناق کیسمك، مسافرلرگه حرمت ایتمك حضرت ابراهیم نك سنت لریدر. قبر شریفی قدس شریف یاننده خلیل الرحمن دیگان اورنده در.

حضرت لوط علیه السلام

حضرت لوط ابراهیم علیه السلامنك قرداشیدر. حضرت لوط ابراهیم علیه السلام ایله برگه مصرغه آندن شامغه باردی. ابراهیم علیه السلام فلسطین غه قایتقانده حضرت لوط سدوم خلقنی حق دینگه اوندارگه ییبه رلدی. سدوم خلقی آدم باالارندن اول وقتغه قدر هیچ کشی قیلماغان قباحت اشنی قیلالر ایدی. حضرت لوط آلارنی ایمانغه اوندادی. قباحت اشلرنی تاشلاتورغه بیك طرشدی قومی حضرت لوطنی طڭلامادیلر قباحت اشلرینی آرتدردیلر. حضرت لوط الله دن صورادی. یارب بو ظالم خلقنك آراسندین مینی قوتقار دیدی. الله نك امری برله حضرت جبرائیل بولارنك شهرلرینی آستون اوستکه ئه یله ندروب هلاك قیلدی. اوستلرینه کوکدن طاشلر یاودی. حضرت لوط اوزینه ایمان ایتکان کشیلر برله آرالرندن چیقوب حضرت ابراهیم نك یانینه کلدی. عمرینی شونده اوتکاردی.

حضرت اسماعیل علیه السلام

اسماعیل علیه السلام حضرت ابراهیم نك اوغلیدر. حضرت ابراهیم نك

خاتونی سارەنك بالاسی بولمغان حضرت سارە اوزينك هاجر اسملی جاريەسنی بالاسی بولماسمی ديوب حضرت ابراهيمگە بيردی هاجردن بر اوغلی بولدی. اسمنی اسماعيل قويدی. صونكرە سارە هاجرگە آچولاندی. آنلك برله برگە طورورغە صبری قالمادی. حضرت ابراهيم اللهنك امری بوينچە حضرت اسماعيل ايلە آناسی هاجرنی مكەگە ايلتوب قويدی. حضرت اسماعيل مكەدە اوسدی. اول وقتدە يمندن كلگان جرهم خلقی مكە تيرەسندە طورالار ايدی. حضرت اسماعيل آلارغە قاتوشدی. آلاردن قز آلدی. اون ايكی قدر بالاسی دنياغە كلدی. حضرت اسماعيل اوزی عبرانی ايدی. عربچە سويلەشە ايدی. اوزندن صونك كلگان عرب مستعربە خلقنك اعلا باباسی بولدی. الله تعالی اسماعيل عليه السلامنی يمن وعمالقه خلقينە پيغمبر ايتوب يبردی. حضرت اسماعيل قومينی حضرت ابراهيمنك شريعتنە ايللی يل قدر اوندادی. اسماعيل عليه السلامنك بالالری بيك كوبەيدی. قريش خلقی حضرت اسماعيلنك بالالريدر. اسماعيل عليه السلامنك بالالری مكە تيرەسينە يايلديلر. قايسی بيرگە بارسالردە اوستون بولديلر. عمالقه خلقن طورغان بيرلرندن سوروب چقارديلر. حضرت اسماعيل يوز اوتوز دورت ياشندە وفات بولدی. قبر شريفی حجر ديگان يردە آناسی هاجر يانندەدر.

حضرت اسحاق عليه السلام

هاجردن اسماعيل طوغاچ سارە بيك قايغوردی. الله تعالی سارەگەدە بر اوغل ويردی. اسحاق اسملی قويدی. حضرت اسحاق آتاسی حضرت ابراهيم عليه السلامغە بيك اوخشيدر ايدی. كورگان كشيلر حضرت ابراهيمدن آيرمازلر ايدی. الله تعالی اسحاق عليه السلامنی آتاسی ابراهيم دنيادە وقتدە شام خلقينە پيغمبر ايتوب يبردی. اسحاق عليه السلامنك عيص ويعقوب اسملی ايكی اوغلی بولدی يعقوب عليه السلامنك لقب اسمی اسرائيل ايدی شونك

اوچون بالالرینه بالالرینك بالالرینه بنی اسرائل دیب ایتلدی عیص حضرت اسماعیل نك قزینی آلدی بیك کوب بالالری بولدی عیص نك بالالری روم ولایتنه یایلدیلر . حاضرده روم ولایتنده گی خلق بارده عیص نك نسلیدر . قبرشریفی قدس شریفگه یقین بیرده آتاسی ابراهیم علیه السلام یاننده در .

حضرت یعقوب ویوسف علیهما السلام

اسحق علیه السلامنك عیص ویعقوب اسملی اوغللری ایگز ایدیلر . حضرت اسحق دعا قیلدی عیصکه الله تعالی بیك کوب کوب بالا بیردی حضرت یعقوبکه پیغمبرلك بیردی . حضرت یعقوبنی الله تعالی کنعان خلقینی دینگه اوندهرگه یباردی . یعقوب علیه السلامنك اون ایکی اوغلی اولدی آرالرنده یوسفنی بیگرهك سوهدر ایدی حضرت یوسف بر توش کوردی توشنده اون بر یولدز وآی حضرت یوسفکه سجده قیلدیلر بو توشنی آتاسینه سویله دی یعقوب علیه السلام بو توشندن اوغلینك پیغمبر بولوونی آڭلادی قرداشلرگه سویله مه سڭا دشمانلق قیلورلر دیدی قرداشلری یوسفنك توشینی بلدیلر آتالرینك یوسفنی آرتغراق یاراتقانینی آڭلادیلر . یوسفکه حسد ایتدیلر آتالرینه ایتدیلر : یوسف برله برگه قرغه چغایق دیدیلر آتالری رخصت بیردی یوسفنی آلوب چقدیلرده بر آولاق بیرگه باروب یوسفنی قیوغه صالدیلر اول وقتده حضرت یوسف اون یدی یاشنده ایدی یوسف نك قرداشلری یغلاب آتالرینه قایتوب یوسفنی بوری آشادی دیب ایتدیلر : کولمکنی بالغان قان برله بویادیلر آتالرینه کورساتدیلر . حضرت یوسف قیوده اوچ کون طوردی دورتنچی کون قیو یانینه برکاروان کیلوب طوقتادی . حضرت یوسفنی قیودن چغاردیلر شول کونده یوسفنی قرداشلری قارارغه کلگانلر ایدی کوردیلر قیودن چقغان، کاروان یانینه باروب بو بزم قولمز ایدی دیب بیك اوچسز بها برله یوسفنی صاتدیلر یوسف علیه السلام کاروان خلقی برله مصرغه باردی . مصر پادشاهسینك مال وزیری حضرت یوسفنی صاتوب

آلدی بالاسی یوق ایدی. حضرت یوسفنی اوزینینگ بالاسی ایتدی. برکون مال وزیر بیننگ خاتونی زلیخا ایله حضرت یوسفکه افترا قیلدیلرده حضرت یوسفنی حبسکه یابدیلر. مصر پادشاهسیننگ آشچیسی برله شربتچیسی ده حبسده ایدی آلار بر توش کوردیلر توشلرینینگ تعبیرن حضرت یوسفدن صورادیلر حضرت یوسف ایتدی، برکز حبسدن چقغاچ آصلور. برکز خواجه‌سیننگ شربتچیسی اولور دیدی. یوسف علیه‌السلامنینگ تعبیری توغری کلدی برسی چیغوب آصلدی ایکنچیسی شربتچی بولدی یوسف علیه‌السلام همان حبسده قالدی. بر وقتنی مصرننگ پادشاهسی بر توش کوردی اوزیننگ توش یورا وچیلرندن صورادی ساتاشو توشی دیدیلر. شربتچی حبسکه باروب بو توشنی یوسف علیه‌السلامگه سویلدی یوسف علیه‌السلام ایتدی یدی یل آشلق بیک کوب بولور، یدی یل آچلق بولور دیدی. صونکره یوسف علیه‌السلامنی حبسدن چغاردیلر. مصرننگ خزینه ناظری ایتوب قویدیلر. یوسف علیه‌السلام ایتکانچه یدی یل آشلقلر بیک یخشی بولدی صونکره یدی یل بیک آچلق بولدی. یوسف علیه‌السلام آشلق کوب بولغان یلنی آشلق نلگ آرتقانینی آنبارلرغه توتروب قویدی صونکره آچلق یللری کلدی. هر طرفدن آشلق آلمق ایچون مصرغه کیله باشلدیلر آچلق شام تیکراسنده ده بولا باشلدی حضرت یعقوب اون اوغلینی مصرغه آشلق آلورغه یباردی مصرغه کلدیلر حضرت یوسف قرداشلرینی طانیدی آنلر حضرت یوسفنی طانیمادیلر حضرت یوسف صورادی سز نیچه قرداشسز دیدی اون بر دیدیلر بر قرداشمز آتامز یاننده قالدی دیدیلر. ایکنچی کلگانده اول قرداشکزنی آلوب کیلکز آلوب کیلماساکز آشلق بیرمام دیدی ایکنچی کیلگانده بنیامین اسملی قرداشلرنیده آلوب کلدیلر حضرت یوسف آشلق بیردی صونکره بنیامیننی بر حیله برله آلوب قالدی قرداشلری بیک صورادیلر، بیرمه‌دی. قایتوب آتالری حضرت یعقوبکه سویله دیلر.

حضرت يعقوب صبر ايتدى. صوكره اوغللر ينى ياكادن مصرغه يبردى. مصرغه بارغاچ حضرت يوسف اوزينى قرداشلر ينه بلدردى. آتاسى حضرت يعقوبنى مصرغه چاقردى. حضرت يعقوب يوسف عليه السلامدن آيراغاچ يغلاب كوزلرى صوقر بولغان ايدى. حضرت يوسف بر كولمه كينى قرداشلر ينه بيروب يبردى. آتام كوزلر ينه سورتسون ديدى. يعقوب عليه السلام نبيلك قوّتى برله اوغلى يبيه رگان كولمه كينى ايسندن بلدى. يوزينه سورتدى كوزلرى آچلدى. آندن صوڭ يعقوب عليه السلام اوزينڭ جماعتلرى برله مصرغه كيتدى. آنده اون يدى يل حضرت يوسف برله برگه طوردى. آندن صوڭ حضرت يعقوب وفات بولدى. اوزينڭ وصيتى بوينچه كنعان يرينه ايلتوب آتاسى اسحاق عليه السلام يانينه دفن ايتديلر. حضرت يعقوب وفات اولغاچ (٥٤) يلدن صوڭ (١٢٥) ياشنده يوسف عليه السلام وفات اولدى. يوسف عليه السلامنڭ قبر شريفى موسى عليه السلام كلگانچه مصرده ايدى. صوكره موسى عليه السلام حضرت يوسفنڭ تابوتنى آلوب حضرت يعقوب يانينه ايلتوب كومدى.

ايوب عليه السلام

حضرت اسحاقنڭ عيص اسملى اوغلينڭ نسلندن ايوب عليه السلام دنياغه كلدى. الله تعالى حضرت ايوبكه بالالر بيردى. كوب مال بيردى. صوكره الله تعالى آنى صنامق اوچون بالالرينى اولتوردى. قويلرينى و دوه لرينى هلاك قيلدى. آشلقلرينى خراب ايتدى. حضرت ايوبكه بر آورو بيردى. تنندن ايتلرى چروب توشدى. بتون گاوده سينه قورتلر يابشدى. ايوب عليه السلام بونلرنڭ بارچه سينه صبر ايتدى. صوكره الله تعالى شفا بيردى سلامتله ندى. الله تعالى ماللرينى بالالرينى ياكادن ايكى الوش ايتوب بيردى. حضرت ايوب كورگان مشقتلرينڭ مكافتينى آلدى. وطوقسان ياشنده ايكان وفات بولدى.

حضرت شعیب علیه السلام

حضرت شعیب علیه السلام بیك فصیح بیك بلیغ ایدی شونك ایچون خطیب الانبیاء دیوب آتالدی ناچار اشلرگه دایم چیلق قیلغان ایکه و مدین خلقینه پیغمبر بولدی. آلارنی حق دینگه اوندادی. حضرت شعیب نك سوزی بیك طاتلی و بیك اثرلی ایدی. شولای بولسه ده قومنه حق دینگه کرمك نصیب اولمادی. صوکره الله تعالی اول قومنك بارچه سینی اوت یاودروب هلاك قیلدی. صوکره حضرت شعیب ایمان کیترگان کشیلر برله مکه گه باردی ایکی یوز یلدن آرتغراق یشاگاچ وفات بولدی.

اوچنچی باب

موسی علیه السلام

حضرت موسی بنی اسرائیلدن یعنی حضرت یعقوب نسلندن عمران اسملی کشینك اوغلیدر. حضرت یعقوبنك لقبی اسرائیل اولغان ایچون بالالری ینه بنی اسرائیل دیب ایتلدی. بنی اسرائیل اون ایکی قبیله اولدی. هر قبیله حضرت یعقوبنك بر اوغلینك نسلیدر. بو اون ایکی قبیله نك بارچه سینه بر یولی (اسباط بنی اسرائیل) دیب ایتلدی. بنی اسرائیل حضرت یوسف زماننده مصرده ایدیلر مصرنك اصل خلقی قبطیلر ایدی بتقه تابونالر ایدی آلار بنی اسرائیلگه بیك دشمان ایدیلر بنی اسرائیلنی بیك حقارت قیله لر ایدی. آور اشلرگه نچار اشلرگه بنی اسرائیلنی قوشه لر ایدی بنی اسرائیلنك مصردن کیتولرن استامیلر ایدی. بنی اسرائیل حقارتدن قورتلمق ایچون مصردن چغوب الله تعالی طرفندن وعده قیلنغان باباللرینك یورطی بولغان کنعان یرینه کیتونی تله یلر ایدی. اول وقتده مصرنك پادشاهسی فرعون ایدی غایبدن خبر ویرگوچیلر فرعونگه ایتدیلر بنی اسرائیلدن بر بالا

طوار سینك دولتك کیتو وینه سبب بولور دیدیلر فرعون بنی اسرائیلدن دنیاغه کلگان بالالرنی باریسنك اولتوررگه بیوردی هر برگه کشیلر قویدی بنی اسرائیلدن دنیاغه کلگان ایر بالالرنی اولتره باشلادیلر. اول وقتك حضرت موسی دنیاغه کلدی آناسی بو حالك حضرت موسی نی الله صاقلر دیوب صاندوق اچینه قویوب نیل صوینه آتدی فرعونك خاتونی صوده صاندوقنی کورگاچ توتوب آلدی آچوب قاراسه اچنك بر بالابار اول بالانی آلوب اوزینه اوغل ایتدی فرعون نلك خاتونی بو بالانی ایمزرگه سود آناسی ازلندی حضرت موسی نلك آناسی اوزین بو بالانك آناسی ایکانونی بلدرماینچه فرعون نلك یورطینه باروب بالاسنی ایمزوب تربیه اینه باشلادی. حضرت موسی اوسوب یتدی بر کون اورامك قبطیلردن بر کشی برله بنی اسرائیلدن بر کشی تجقرشالر ایدی. حضرت موسی کوردیك باروب قبطینی صوغوب اولتردی صوکره فرعوندن قورقوب مدین شهرینه کلدی مدینك شعیب علیه السلامنك قزینی نکاحلندی بر نیچه وقت مدینك توردی. صوکره خاتونی برله مصرغه کیتدی مصرغه بارغانك طور طاغینه اوچرادی الله تعالی آ کا پیغمبرلك بیردی معجزه اینوب طایاق بیردی قرداشی هارون علیه السلامگه ده پیغمبرلك بیردی ایکیسنی برگه مصرده الوهیت دعواسنك یولغان فرعوننی هم قومینی حق دینگه اوندارگه بیوردی حضرت موسی قرداشی هارون برله مصرغه باردیلر. فرعوننی هم قومینی حق دینگه اونداديلر فرعونه معجزه استدی حضرت موسی طایاقینی یرگه قویدی اژدها اولدی فرعوننی تختی برله یوتارغه قصد ایتدی فرعون حضرت موسی دن اوتندی حضرت موسی اژدهانی قولینه آلدی طایاق بولدی صوکره فرعون بیك کوب سحرچیلر ییلردی سحرچیلر بر یرگه جیقوب آغاچلرینی ییلرینی خلقغه یلان ایتوب کورساتدیلر حضرت موسی طایاقینی یرگه قویدی اژدها بولدی سحرچیلر.

نك بارچه یلانلرینی یوتدی سحرچیلر بونی کوروب بارچه‌سی ایمان کلتوردیلر فرعون ایمان کلتورمدی صونکره موسی علیه السلامدن هم آتنا ایارگان بنی اسرائیلدن قورقه باشلادیلر. برکون فرعون بنی اسرائیلگه مصردن چیقارغه رخصت بیردی حضرت موسی برکیچه ده بنی اسرائیلی مصردن آلوب چقدی فرعون رخصت بیرگانینه بیك اوکندی آلارنی آرتلرندن عسکر برله قووب فرعون اوزی چقدی موسی علیه السلام بنی اسرائیل برله سویش دنگزی یانینه کلدیلر موسی علیه السلام دینگزگه تایاق برله صوقدی دنگزدن اون ایکی یول آچلدی حضرت موسی بنی اسرائیل برله بو اون ایکی یولدن چقدیلر فرعوننك آلار آرتندن کردی بنی اسرائیل چیقوب بتکاچ صولار قاپلاندی فرعون عسکر برله صوغه باتدیلر. آندن صونك حضرت موسی کنعان یرینی آلمق ایچون عمالقه خلقی برله صوغشماقچی بولدی بنی اسرائیل بز صوغشمیبز دیدیلر حضرت موسی نك سوزینی توتمادیلر حضرت موسی یاوز دعا قیلدی بنی اسرائیل (تیه) صحراسی دیگان یرده قرق یل قالدی هیچ بر یرگه کیته آلمادیلر شول وقتلرده موسی علیه السلام طور طاغینه باردی الله طرفندن تورات شریف ویرلدی حضرت موسی الله تعالی برله سویله‌شدی شونك ایچون موسی علیه السلامگه (کلیم الله) دیب ایتلدی حضرت موسی طورده وقتنده بنی اسرائیلدن سامری اسملی بر منافق بر بوزاو صورتی یاصاب بنی اسرائیل شول بوزاو صورتینه تابنه باشلادیلر هارون علیه السلام بولارنی بو اشلرندن طیارغه بیك طرشدی طـکلامادیلر موسی علیه السلام طوردن قایتوب کوردی بیك آچولانب بوزاو صورتینی دیگزگه آتدی آنلرغه تورات شریفنی اوگرتدی بنی اسرائل قرق یل تیه صحراسنك توردیلر بر یرگه ده کیته آلمادیلر آندن صونك هارون علیه السلام وفات بولدی آندن صونك موسی علیه السلام تیه صحراسنك کنعان قرینه یقین یرده بنی اسرائیلنی یوشع علیه السلامگه تاپشروب اوزی وفات بولدی. وفات بولغاننده حضرت موسی یوز یکرمی یاشنده ایدی.

۱ حضرت یوشع علیه السلام

موسی علیه السلامدن صوکره اورنینه یوشع علیه السلام کیچدی. حضرت موسی نڭ وفاتندن صوڭ بنی اسرائیلنی چولدن چغاردی. شریعه صوینڭ یانینه کیتوردی. شریعه صونڭ کوپرعم کیمه یوق ایدی. حضرت یوشع نڭ معجزه‌سی اوله‌رق شریعه صووندن کوچدیلر. اریحا شهرینی آچدیلر. بنی اسرائیل چوللرده یوروبدن قوتلدیلر. باباترینڭ کنعان یرینه کلدیلر. حضرت یوشع بنی اسرائیلگه یکرمی سکز یل حکم ایتکاچ وفات بولدی.

۲ حضرت داود علیه السلام

بنی اسرائیل حاکملرندن اشموئیل علیه السلام زماننده بنی اسرائیل عمالقه خلقی برله صوغشمق اوچون بر کشینی باش ایتوب قویونی تله دیلر. حضرت اشموئیل الله‌نڭ امری بوینچه طالوتنی باش ایتوب قویدی. صوکره طالوت فلسطینغه باردی. عمالقه عسکرینه قارشی توردیلر. عمالقه‌نڭ باشی جالوت اسملی بیك قوّتلی بر کشی ایدی. طالوتنڭ عسکرنده داود علیه السلام بار ایدی جالوتنی اولتردی حضرت داود جالوتنی اولترگاچ بنی اسرائیل آراسنده مشهور بولدی حضرت داودگه خلقنڭ محبتی آرتدی طالوت بوا شکه کونله شدی حضرت داودنی اولترمکچی بولدی حضرت داود صاقلانوب قوتلدی. آندن صوڭ صوغشده آراسنده طالوت وفات بولدی. صوکره بنی اسرائیل اون بر قبیله طالوتنڭ اوغلینه یهودا قبیله‌سی حضرت داودگه ایه‌ردیلر. اشموئیل علیه السلام وفات بولغاچ داود علیه السلامگه پیغمبرلك کلدی تالوتنڭ اوغلنه ایه‌رگان اون بر قبیله‌ده حضرت داودگه ایه‌ردیلر حضرت داودگه الله طرفندن زبور اسملی کتاب کلدی. داود علیه السلام پیغمبرهم بنی اسرائیل‌نڭ حکمداری‌ده بولدی اوز زماننده قدس شریفنی پای تخت ایتدی حلب عمان نصیبین آندن باشقه کوب شهرلرگه حکم ایتدی حضرت داود بیك گوزل

تاوشلی ایدی طاولرده صحرالرده زبور شریفنی اوقیدر ایدی. ایشتكان كشیلرنك هوشلری كیته‌در ایدی. مبارك قوللرنده تیمور بالاوز كبی یموشیدر ایدی بر كون روزه توتوب بر كون آشیدر ایدی حاكم بولوب تورغان وقتنده آطنه‌ده بر كوننی عبادتكه بر بینی حكومتكه بر بینی خاتون وبالالرینك اشینه‌بر بینی خلقغه وعظ ایتارگه‌بر بینی سیاحتكه‌بر بینیده الله‌دن قورقوب یغلارغه بیلگولاگان ایدی قدس‌شریفده بیت المقدسنی یاصی باشلادی تمام ایته آلمادی. قرق یل حاكم بولوب توردی. یتمش یاشنده وفات بولدی. اورنینه اوغلی حضرت سلیمان كیچدی.

٣ حضرت سلیمان علیه السلام

حضرت سلیمان آتاسی داود علیه السلام كبی پیغمبر هم حاكم ایدی آتاسینك وصیتی بوینچه بیت المقدسنی یدی یلده تمام ایتدی شرق وغرب طرفلرنده بیك كوب مملكتلرنی آلدی حكومتی بیك الوغ بولدی یمنده حكومت ایتكان مشهور بلقیس حضرت سلیمان ایله كورشوب حضرت سلیمانغه ایاردی. سلیمان علیه السلام آتاسی كبی قرق یل پادشاه بولوب طورغاچ آلتمش یاشنده وفات بولدی.

٤ حضرت الیاس علیه السلام

الیاس علیه السلام بنی اسرائیلگه پیغمبر بولدی اول وقتده بنی اسرائیل حق یولدن چقغان ایدیلر بعلبكها كمی بعل اسمنده بر بت یاصاتقان ایدی شوكار تابنه‌لر ایدی الیاس علیه السلام آلارنی بیك وعظ ونصیحت قیلدی. معجزه‌لر كورساتدی اشانمدیلر حضرت الیاسنی بیك اذا وجفا قیلدیلر حضرت الیاس بر كون بولارنك ایچلرندن چقوب بر تاوغه باروب یالغز تورماقچی بولدی الله تعالی اول قومنك مملكتلرندن بركاتنی كوتاردی بیك قاتی آچلق بولدی حضرت الیاسنی ازلب باردیلر آنكا بیك یالواردیلر حضرت

الیاس دعا قیلدی الله‌تعالی بو بلانی کوتاردی همان حضرت الیاسکه اشانمادیلر الیاس علیه السلام بوخلقدن بیلك یالقتی آلارنك ایمانغه کیلوودن امید کیسدی اچلرندن چقدی یا کادن یالغزلقنی اختیار قیلدی

٥ الیسع علیه السلام

حضرت الیاس علیه‌السلام اورنینه حضرت الیسع کیچدی خلقنی بیلك وعظ نصیحت قیله باشلادی صوکره حضرت الیسع‌گه نبی‌لك کیلدی. یهقه تابونه طورغان بنی اسرائیلنی موسی علیه السلامنك شریعتینه اوندادی. کوب یللر قومینی اصلاح قیلورغه تروشدی بیلك کوب وعظ نصیحتلر قیلدی. قومی آنك سوزینی تنکلامادیلر. آرالارندن برنیچه‌سی ایمان کیتوردی. صوکندن آلارده دوندیلر. گناهلی بولدیلر. الله تعالی آلارنك اوستینه آثوریه دولتنی ایرکلی قیلدی.

٦ یونس علیه السلام

حضرت یونس نینوا خلقنه پیغمبر بولدی آلارنی حق دینگه چاقردی. آرالرندن ایکی کشی ایمان ایتدی باشقه‌لری ایمان ایتمدیلر حضرت یونس قومینه ایتدی الله طرفندن سزگه عذاب کله‌چك دیدی اوزی آرالرندن چقدی دجله صوبی یاننه کیلدی بر کیمه‌گه کشیلر اولطرغانینی کوردی. حضرت یونسده آرالرینه اولتردی کیمه اورنندن قوزغالمدی کیمه‌ده‌گی کشیلر ایتدی آرامزده بر گناهلی کشی باردر. شونك ایچون کیمه‌مز اورنندن قوزغالمی دیدیلر. قرغه صالدیلر حضرت یونسکه چقدی حضرت یونس الله‌دن اذنسز قومی آراسندین کیتکانی ایچون قباحت اشینی بلدی اوزینی دیگزگه آتدی الله‌نك امری بوینچه دیگزده بالق یوتدی. حضرت یونس قیلغان اشینه بیلك اوکونوب توبه ایتدی.

الله تعالى توبه‌سینی قبول أیتدی بالف دیگزنڭ چینینه چقاردی. حضرت یونس‌نڭ قومی الله‌دن عذاب کیله‌چکنی آڭلادیلر گناهلرندن توبه ایتدیلر الله‌نڭ عذابندن قوتلدیلر حضرت یونسنی شهرگه آلوب کیلدیلر حضرت یونس کورساتکان توغری یولدن بر نچه وقت آیرلمدیلر.

٧ حضرت شعیا علیه السلام

یونس علیه السلامدن صوڭ بنی اسرائیل آراسنده ناچار اشلر کوبایدی. شعیا علیه السلام بونلری دنیا وآخرت عذابینڭ قاتیلغی برله قورقتدی بتلرغه تابنساڭز بوندی ناچار اشلر قیلساڭز الله‌نڭ عذابینه گرفتار بولورسز دیدی حضرت شعیا وعظنده حضرت عیسانڭ کیلوون ومحمد صلی الله علیه وسلمنڭ صفتلرون وبنی اسرائیل‌نڭ پیغمبرلرنی اذا وجفا قیلولرون بلدردی. کیله‌چکده بوله‌چق اشلرندن خبر ویردی. بنی اسرائیل شعیا علیه السلامنڭ طوغری سوزینه اشانمادیلر حضرت شعیانی پچقی برله کیسدیلر.

٨ حضرت عزیر ودنیال علیهما السلام

بنی اسرائیل تورلو تورلو ناچار اشلر قیلدیلر. اوزلرینی حق یولغه اوندا گان پیغمبرنی اذا وجفا قیلدیلر الله‌نڭ امرینی توتمایونچه شریعتدن طش اشلرنی اشلیلر ایدی. الله تعالی آلارغه بابل شهرنده حکم قیله تورغان بخت نصرنی ابرگلی قیلدی. بخت نصر بنی اسرائیل دولتینی بتروب قدس شریفنی آلدی بیت المقدسنی خراب ایتدی الوغلارینی توتب بابلگه کیتردی. آلار آراسنده حضرت عزیر برله دنیال علیهما السلام بار ایدی. بنی اسرائیل بر نیچه وقت بابلده قالدی آندن صوڭ کلدانی دولتی بتدی بنی اسرائیل اسیرلکدن قوتلدیلر بیت المقدسنی یاڭیدن یاصادیلر

بنی اسرائیل قدس شریفکه قایتقانده تورات شریف بتونلای یادلرندن چیقغان ایدی بخت نصر تورات شریف‌نك نسخه‌لرون یاندرغان ایدی قوللرنده تورات شریف برده قالمغان ایدی حضرت عزیر توراتنی کوکلندن اوقب یازدردی نسخه‌لری بنی اسرائیل قولنده کوبایدی.

۹ زکریا علیه السلام

زکریا علیه السلام حضرت سلیمان‌نك نسلندن ایدی بیت المقدسده قربان چالو تورات یازو کبی اشلرنی اشلیدر ایدی الله تعالی حضرت زکریاغه پیغمبرلك بیردی زکریا علیه السلام قارت ایکان الله تعالی آڭا یحیی اسملی بر اوغل بیردی حضرت زکریانك خاتونی ایساعنك قز قرداشی حنه اسملی خاتوندن حضرت مریم توغان مریم حضرت زکریانك بالدیزی‌نك قزی بولغان حضرت مریم آناسی‌نك قرداشی بولغان ایساعنك یاننده اوسکان حضرت زکریا حضرت مریمنی بیت المقدسده اوزینه مخصوص بر بولمه‌ده تربیه قیلغان صوڭره حضرت مریم الله‌نك حکمی برله کیاوگه بارمایچه یعنی آتاسز بر بالا توغدردی یهودیلر اشانمادیلر زکریا علیه السلامغه افترا ایتدیلر صوڭره حضرت زکریانی اوترمکچی بولدیلر حضرت زکریا اول ظالم خلقنك آراسندن چغوب قاچدی یولده بر قووش آغاچ اچینه کردی حضرت زکریانی شول آغاچ ایلان برابر کیسوب شهید ایتدیلر.

۱۰ حضرت یحیی علیه السلام

حضرت یحیی علیه السلام حضرت زکریانك قارتلغنده دنیاغه کلگان الله تعالی حضرت یحیی‌گه نبی‌لك بیرگان خلقنی حضرت موسی شریعتینه اوندی ایکان آندن صوڭ حضرت عیسی یاڭی شریعت برله کلگاچ آنك شریعتنچه دینگه

اوندی باشلاغان اول وقتده بنی اسرائیل نك پادشاه سی هردوس اسملی ایکان هردوس اوزینك قرنداشینك قزینی آلماقچی بولغان حضرت موسی شریعتنده قرداش قزینی آلماق درست بولغان، حضرت عیسی شریعتنچه درست بولمغان، حضرت یحیی بو قزنك نکاحی سکا درست توگل دیوب نکاح اوقمغان هردوس اوزینك کوز آلدنده حضرت یحیی نی بوغازلاتقان.

١١ حضرت عیسی علیه السلام

حضرت زکریانك خاتونی ایساعنك قز قرنداشی حنه عمران اسملی کشی نك خاتونی ایدی بیلك کوب وقتلر بالا توغدرمدی اللهدن بر بالا صورادی اگر الله تعالی بالا بیرسه بیت المقدسنك خدمتچی ایتارمن دیو نذر ایتدی الله تعالی آکا بر قز بیردی اسمنی مریم قویدی بیت المقدسکه کیتروب قویدی مریم بیت المقدسده حضرت زکریانك تربیه سنده اوسدی بر کوننی اللهنك امری برله حضرت جبرائیل مریمنك یکندن اوردی حضرت مریم یوکلی بولدی حضرت زکریانك خاتونی ایساع حضرت یحیی نی دنیاغه کیتورگاچ آلتی صوکره حضرت مریمدن حضرت عیسی توغدی یهودیلر عیسانك آتاسز توغانینه اشانمادیلر، حضرت مریمگه افترا قیلدیلر حضرت عیسی بیشکده وقتده سویلاشدی من اللهنك قلی هم پیغمبریمن دیدی الله تعالی مکا کتاب بیردی وبنی پیغمبر ایتدی قایده بولسامده بنی مبارك قیلدی دیدی بو اشکه یهودیلر شاشدیلر صوکره حضرت مریمگه تیمدیلر حضرت مریم یهودیلرنك شرندن قوتلمق ایچون قرداشی حبیب النجار ایله اوغلی حضرت عیسی نی آلوب مصرغه باردی اون ایکی یل مصرده توردیلر آندن صوك ناصره قریه سنه کلدیلر حضرت عیسی اوتز یاشنده ایکان پیغمبرلك کلدی. الله تعالی حضرت عیسی غه انجیل اسملی کتاب ایندردی یاکی بر

شریعت برله خلقنی دینگه اوندرگه امر قیلدی الله تعالی حضرت عیسی غه اولولرنی ترگزمك آنادن توغمه کوزسزلرنی کورلی قیلمق صوا وستنده یورمك کبی معجزه لر بیردی حضرت عیسی غه باری اون ایکی کشی ایمان ایتدی. بو اون ایکی کشیگه حواریون دیدیلر. حضرت عیسی علیه السلام حواریون ایله یاشرون یاشرون اوطرشادر ایدی. یهودیلر هر وقت حضرت عیسی نی اولترگه قصد قیلوب یوریلر ایدی. بر کیچنی حضرت عیسی حواریوننی جیدی آلارغه ایتدی: «سزنك برگز بو کیچه طاڭ بولماسدن الك مینی انکار ایدر. یهودیلردن بر آز آقچه آلوب مینی صاتور» دیدی. صوڭره آرالرندن یودا شمعون اسملی بربسی یهودیلردن آقچه آلوب حضرت عیسی نڭ طوراطورغان یرینی کورساتدی. یهودیلر حضرت عیسانی اولترگه باردیلر. الله تعالی حضرت عیسی علیه السلامنی کوکگه کوتاردی. حضرت عیسانڭ اورنون کورساتکان شمعوننی حضرت عیسی صورتینه قویدی. یهودیلر شمعوننی حضرت عیسی دیب اولتردیلر و آغاچقه قاداقلادیلر. حضرت عیسی دن صوڭ حضرت عیسانڭ وصیتی بوینچه حواریون هر طرفقه جایلدیلر. حضرت عیسی نڭ دینینی طاراتورغه طرشدیلر. نصاری دینی کوب یللر یاشرون یورتلدی. انجیل اسمنده بیك کوب کتابلر چقدی. بو کتابلر حواریون و آلارنڭ شاگردلری طرفندن یاصالغان ایدی. نصاری نڭ الوغلری بو کتابلرنی تفتیش ایدوب، آرادن دورت کتابنی صایلاب نصاری آراسنده انجیل دیب طاراتدیلر. حاضرگی کونده خرستیانلر آراسنده انجیل دیگان کتاب بو دورت رساله دین عبارتدر. حضرت عیسی دن صوڭ نصارا دینی کوب یرگه جایلدی کوب ملتلر خرستیان بولدی. حضرت عیسی علیه السلام کوکگه کوتارلگاچ دین اسلام ظاهر بولغانچه آلتی یوز یل قدر اوتدی. بو قدر وقتده پیغمبر کلمدی اللهنڭ وحیی کیسلدی انبیالرنڭ اوّلی بارچه

آدمیلرنك آتاسی آدم علیه‌السلام آخری بارچه مخلوقات‌نك خیرلوسی اولان خاتم الانبیاء محمد المصطفی صلی‌الله علیه وسلم بو ایکی پیغمبر آراسنده بیك کوب پیغمبر کلـگان حسابلرینی فقط الله‌تعالی بلور بارچه‌سی الله‌نك سوکلو قوللریدر. همه‌سینك افضلی هم شریعتچه کامله‌گی پیغمبرمز محمد المصطفی صلی الله علیه وسلمدر.

دین اسلامنك ظاهر بولغان اورنی

مسلمانلق اوّل جزیرة العربده ظاهر بولدی. جزیرة العرب آسیا قطعه‌سینك غرب جنوبیسنده زور بر یاریم آطه‌در. بویاریم آطه‌غه عربستان دیوب ایته‌در. عربستان ایسکیدنوك، حجاز، یمن، حضرموت، عمان، نجد دیگان قسملرگه بولنه‌در. بو عربستاننك سکنه‌سی اسلامدن ئلك‌ده عربلر بولغان. عربلر حضرت نوح‌نك سام اسملی اوغلینك نسلیدر. عربلر بائده، عاربه، مستعربه، دیگان قسملرگه بولنه‌در. بائده عربلرینك تاریخی بیلـگلی توگل، عاربه عربلری ایسکی زمانده یمنده حکومت سورگانلر. مستعربه عربلری حجاز قطعه‌سنده طورغانلر، بونلر حضرت اسماعیل‌نك جرهم قبیله‌سندن آلغان قـزنك بالالریدر. عرب مستعربـه‌لر حاضرده‌ده صاتو آلو وکتوچیلك ایله یاشامقده‌در. عربلر ایسکیده‌نوك بتلرغه عبادت قیلالر ایدی. هر قبیله‌نك اوزلرینه مخصوص بتلری بار ایدی. قریش قبیله‌سی عرب مستعربه‌دن اولوب مکهٔ مکرمه‌نك اهالیسی ایدی. بو قریشلر، نسبچه هم بایلقچه باشقه قبیله‌لردن اوستون ایدی، کعبه‌نك خدمتی ده قریشلرده بولوسببی بتون‌عربنك اشرفی صانالالر ایدی.

کعبهٔ مکرمه‌نی الله‌نك امری ایله ابراهیم علیه السلام اوزینك اوغلی اسماعیل علیه السلام ایله بنا ایتدیکی ایچون عربلر کفر

حاللرنده مقدس توتالر ایدی. عربلرنك بتلری کعبه‌ده طوردیغندن هر یلی حج وقتنده کعبه‌نی زیارت ایچون بیك کوب خلق کیله‌لر ایدی. مکه‌گه یقین عکاظ دیگان اورنده بر زور بازار قورولوب هر درلو اشیالر صاتالر هم شعرلر ایتشه‌لر ایدی.

اصحاب فیل

یمن ییرنی ابرهه اسملی پادشاه صنعا شهرنی بر چیرکاو یاصاتدی، موندن مقصودی عربلردن کعبة الله‌غه زیارتنی تاشلاتوب صنعاغه کیترمك ایدی. عربلر ایسکیدن بیرلی هر یل بر مرتبه مکه‌گه کیلوب کعبه‌نی زیارت ایتدکلرندن صناده یاڭی یاصالغان چیرکاوگه بارمایونچه آنی حقارت قیله‌لر ایدی، آرالرندن برسی صنعاده‌غی چیرکاوگه کروب نجاستلدی بو اشکه ابرهه‌نك بیك آچووی کیلوب کعبة الله‌نی واتو نیتی ایله بیك کوب عسکر جیوب مکه‌گه کیلدی الله تعالی کعبهٔ معظمه‌نی صاقلادی. ابرهه‌نك عسکرینه ابابیل قوشلرینی یباردی، هر برینك آغزنده وآیاقلرنده واق طاشلری بار ایدی. شول طاشلرنی ابرهه‌نك عسکری اوستینه یغمور کبی یاغدروب بارچه‌سنی هلاك ایتدیلر. ابرهه عسکرنده بر زور فیل بار ایدی. اول فیل برله قایسی صوغشقه بارساده اوستون بولونی تجربه قیلغان ایدی. مکه‌گه یقین کیلگاچ فیل آلغه تابا بارمایونچه تزلاندی. نیقدر طرشسه‌لرده آلوب بارا آلمادیلر. شونك ایچون بو اشکه فیل واقعه‌سی دیب ایتدیلر. بو وقتده قریش قبیله‌سینك باشلغی پیغمبرمز محمد صلی الله علیه وسلمنك باباسی عبدالمطلب ایدی. بو یلغه فیل یلی دیب اسم بیردیلر. حضرت عیسی‌نك توغانندن بیش یوز آلتمش توقزنچی یل ایدی.

محمد المصطفی صلی الله علیه وسلم

محمد صلی الله علیه وسلم‌نك نسب شریفی

محمد صلی الله علیه وسلم عرب قومندن قریش قبیله‌سندن ایدی. محمد صلی الله علیه وسلم عبدالله اوغلی، عبدالله عبد المطلب اوغلی، عبد المطلب هاشم اوغلی، هاشم عبدمناف اوغلی، عبدمناف قصی اوغلی، قصی کلاب اوغلی کلاب مرة اوغلی، مرة کعب اوغلی، کعب لؤی اوغلی، لؤی غالب اوغلی، غالب فهر اوغلی، فهر مالك اوغلی، مالك نضر اوغلی، نضر کنانه اوغلی، کنانه خزیمة اوغلی، خزیمة مدرکة اوغلی، مدرکه الیاس اوغلی، الیاس مضر اوغلی، مضر نزار اوغلی، نزار معد اوغلی، معد عدنان اوغلی، عدناندن صوڭ آدم علیه السلام‌گه قدر بیك آچق بیلگولی توگلدر. محمد صلی الله علیه وسلم‌نك آناسی آمنه وهب قزی، وهب عبد مناف اوغلی، عبد مناف زهره اوغلی‌در.

رسول الله صلی الله علیه وسلم‌نك دنیاغه کیلووی وتربیه روشی

رسول‌الله صلی الله‌علیه وسلم مکه شهرنده ربیع‌الاوّل آینك اون ایکنچی کوننده دوشنبه کون طاڭ وقتنده دنیاغه کیلدی حضرت عیسی‌نك طوغووندین بیش یوز آلتمش طوقزنچی یل آپریل آیی ایدی. آتاسی عبدالله شام کروانی برله مدینه‌گه وارغانده رسول الله صلی الله علیه وسلم طوغووندن ایکی آی ألوك وفات بولغان ایدی. باباسی عبدالمطلب محمد دیب آتادی وهم تربیه قیله باشلادی مکه خلقی یاڭی طوغان بالالرنی مکه‌ده‌توتمایونچه تربیه قیلورغه سوت آناسینه بیروب، یخشی هوالی بیرلرگه یبره‌لر ایدی. چیتدن

مکه‌گه هر یلنی سوت آنالری کیلوب تربیه قیلورغه برر بالا آلوب کیته‌لر ایدی. محمد صلی الله علیه وسلم طوغاچ بنی سعد قبیله‌سندن بیك کوب سوت آنالری مکه‌گه کیلدیلر. هربری تربیه قیلورغه برر بالا آلدیلر. بولار آراسنده حارث اسملی کشینك خاتونی حلیمه پیغمبرمز محمد صلی الله علیه وسلمنی آلدی اوزینك یورتینه کیتردی. اول وقتده بنی‌سعد یورتنده آچلق ایدی. حلیمه محمد صلی الله‌علیه وسلمنی کیتورگاچده حیوانلرینك سوتی کوبایدی اویلرنده کوب برکاتلر بولدی؛ حارث حلیمه‌گه ایتدی بو بالانك آیاغی برکاتلی بولدی، بو بالا کیلگاچده معیشتمز یخشی‌لاندی، بو بالانی یخشی تربیه قیلورغه طرشیق دیدی، رسول الله صلی الله‌علیه وسلمنك بش یاشنده وقتده آناسی وفات بولدی آندن صوڭ باباسی عبدالمطلب اوز یانینه آلدی اول وقتده مکه ییرنده آچلق ایدی قریش خلقی عبدالمطلب‌که الله‌دین یغمور صورارغه چغایق دیدیلر عبدالمطلب محمد صلی الله وسلمنی قولندن توتوب ابی‌قبیس طاوینه چقدی الله‌غه یالواردی الله‌تعالی محمد صلی الله علیه‌وسلم حرمتینه یغمور بیردی رسول الله‌صلی الله علیه وسلم سکز یاشنده وقتده باباسی عبدالمطلب وفات بولدی باباسندن صوڭ آتاسی برلان بر طوغان ابوطالب تربیه ایتدی. رسول الله صلی الله علیه وسلم اون ایکی یاشنده وقتده ابوطالب رسول الله‌نی آلوب سودا ایچون شام‌غه کیتدی بصره شهرینه یتکاچ بر آغاچ توبینه توشدیلر. شول ییرده بر طاو قووشنده عبادت قیلوب طورا طورغان (بحیرا) دیب مشهور جیرجیس اسملی کشی بار ایدی. محمد صلی الله علیه وسلمنی کورگاچ بو بالا آخیر زمان پیغمبری بولاچق دیدی ابوطالب‌گه ایتدی بو بالانی شام‌غه آلوب بارمه یهودیلر ضرر ایرشدرماسونلر ابوطالب بحیرانك سوزنی توتوب مالنی بصره شهرنده صاتوب مکه‌گه قایتدی. محمد صلی الله

علیه وسلم یکرمی یاشینه یتکاچ کوزینه بعض وقتده فرشته‌لر کورینه باشلادی بو حالنی ابوطالب‌که سویلادی ابوطالب بو بر خسته‌لك بولماسون دیب عرب‌نك غائب‌دن خبر بیرو‌چیلرینه کورساتدی، رسول الله صلی الله علیه وسلمنی قارادی ایتدی بو یکت آورودن پاك دیدی کوزینه کورنگان نرسه‌لر فرشته‌لر بولورغه کیرك دیدی. یکرمی بیش یاشنده وقتده قریش خاتونلرندن خدیجه اسملی خاتوننی نکاحلندی حضرت خدیجه قرق یاشنده طول خاتونی ایدی هم بیك بای ایدی رسول الله صلی الله علیه وسلم‌نك ایك سیوکلی خاتونی اوشبو (خدیجه الکبری) پیغمبرمزنك ابراهیم اسمده‌گی اوغلندن باشقه (بالالری حضرت خدیجه رضی الله عنهادن ایدی حضرت خدیجه اولگانچه رسول الله صلی الله علیه وسلم باشقه خاتون آلمادی. محمد صلی الله علیه وسلمنك پیغمبر بولوندن خبر بیرو‌چیلردن برسی قس بن ساعده‌در بر وقتنی عکاظ بازارنده قزل توه اوستنده عربلرنك الوغلری آلدنده آخیرزمان پیغمبری محمد صلی الله علیه وسلمنك کیله‌چکنی سویلدی، محمد صلی الله علیه وسلم اوزیده شونده بار ایدی قس بن ساعده‌نك بو خطبه‌سی عرب آراسنده بیك شهرت تابدی قس بن ساعده‌نك سویله‌گان سوزلری. ای خلق کیلوگز دکلاکز، عبرت آلکز، یاشاگان اوله‌ر، اولگان بتار، بولاچق بولور یغمور یاوار اولنلر اوسار بالالر توغار آنالارینك آتالارینك اورنینه قالور بر وقت بارچه‌سی یوق بولوب کیدر. اشلرنك آرتی کیسلماز بر برینه توتاشور قولاق صالوکز، کوکده خبر وار، یرده عبرت آلاتورغان شیلر وار، ییر یوزی توشلگان توشاك شیکللی، کوك یوزی بیوك طاولر شیکللی، یولدزلر یورو دیکزلر تورور، کیلگان قالماز کیدر، کیتکان کیلماز، عجبا بارغان ییرلرنده شاد اولوبمی طورالر، یوغیسه اویقوده‌می قالورلر، یمین ایتوب آیته‌من الله‌نك قارشنده بردین بار اول دین بو دینکزدن

سیوکلودر، الله‌نك بر کیله‌چك پیغمبری بار کیلما کی یقین بولدی، کوله‌گه‌سی باشکٔزنك اوستندن نی سیونچ آنارغه ایمان کیترو بن اول آتما هدایت ایلیه نیندی اوکنچ شول یاوز بختلی کشیگه اول پیغمبرگه گناه أیلیه، ای خلف آتا بابالرمز قایدن زینتلی کاسه‌لر وطاشدن یورطلر یاصاغان عاد و ثمود قومی قایدن، دنیاغه غرورلانوب مین سزنك ربکز دیگان فرعون ایله نمرود قایدن آلار سزگه قاراغاندن بای هم قوّتلی ایدیلر، بو بیر آنلرنی تگرماننك تارتدی، توزان ابتدی تاراتدی سویاکلری هم چروب تارالدی. اویلری یغلدی اسسز قالدی، صاقلانوکز آلار کبی غفلتدن بولماکز آلار یولینه کیتماکز، هر نرسه بتکوچیدر، قالغوچی باری الله تعالی در. بردر شریکی واوخشاشی یوقدر. عبادت قیلناچق اولدر. طوماغان هم طوغدرماغان اول کیلوب کیتکانلردن بزگه عبرت آلاطورغان اشلر کوبدر. اولم ایرماغیننك کرەچك یێرلری کوب چغاچق ییری یوقدر. الوغ لر کچکنه‌لر بارده کیچوب کیته‌لر کیتکانلر کیری قایتمی‌لر، اشانام کشیلرگه بولغان اشلر میگاده بولور. شوندین صوڭ کوب وقت اوتماینچه محمد صلی الله علیه وسلم‌گه نبیلك ورسواللك کیلدی. لکن قس بن ساعدن وفات بولغان ایدی رسول اللهغه کورشمك نصیب بولمادی. پیغمبرمز محمد صلی الله علیه وسلم ایتدی امید ایده‌من الله تعالی قیامت کوننده قس بن ساعدنی آیروم بر امت ایتوب قوبارور دیدی.

(عربلرنك ایسکی حاللری)

محمد صلی الله علیه وسلم زمانینه قدر مکه عربلری مشرکلر ایدی. بتلرغه تابونالر ایدی. آرالارنده یهودی ونصرانی یوق حکمنده ایدی آرالارنده یازو اوقوغان ویازو تانوغان کشی بیك آز ایدی ابراهیم علیه السلام‌دن قالغان کعبهٔ شریفه‌نی الوغ توتسه‌لرده اچینه واطرافینه

بتلر قویغانلر ایدی. ابراهیم علیه‌السلام‌دن قالغان دیننی بوزغانلر ایدی لات، عزی، منات، هبل، یغوث، اسملی‌مشهور بتلری بار ایدی. آرالارنك بتقه تابنودین بیلك آز کشی سلامت ایدی، عربلر اوزلری زیره‌ك بوره‌کلی جومارد سوزگه اوستا اویاتلی وناموسلی توغری سوزلی قوناقنی بیلك حرمت ایتوچان قرداشلرگه یاردم قیلوچان خلق ایدی. آرالارنك قریش قبیله‌سی آرتغراق قدرلیره‌ك قبیله ایدی. قریش روغلری آراسنك هاشم روغی حرمتلیره‌ك ایدی.

محمد صلی الله علیه وسلم‌نك پیغمبرلکینه قدر بولغان قسقه‌چه حاللری.

محمد صلی الله علیه وسلم یاشدین کورکام خلقلی ایدی فقیرلرگه یاردم قیله‌ایدی عاجزلرگه‌شفقت قیله‌ایدی توغری هم آزسوزلی‌ایدی بیلك ادبلی ایدی هر اشنك اشانچلی توغری بولغانغه کوره مکه خلقی (محمدالامین) دیب آتاغانلر ایدی. محمد علیه‌السلام یازو یازمادی، یازو اوقومادی هیچ کمدین اوگره‌نمدی. اول وقتنك مکه تیره‌سنك اوقورغه اوگره‌تورلك کشی‌ده یوق ایدی. مکه خلقی بتقه تابونالر ایدی. محمد صلی الله‌علیه وسلم هیچ وقتنك بتقه حرمت ایتمه‌دی. آنگا سجنك قیلمادی. قیلونی‌ده یاراتمیدر ایدی. الله‌تعالی کوگلینه صالو برله مکه یاننك بولغان‌حرا طاغینه باروب عبادت قیلا ایدی. بعض وقتنك بر نیچه کونگه یته‌رلك آزوق آلوب باروب عبادت قیله ایدی. شول روشچه قرق یاشینه قدر ترکلك قیلدی.

محمد المصطفی صلی الله علیه وسلم گه پیغمبرلك کیلو روشی

محمد صلی الله علیه وسلم قرق یاشنلك چاغنلك الله تعالی طرفندن جبرائیل علیه السلام آرقلی وحی کیلدی، ایلك اوّل حضرت جبرائیل (اقرأ باسم ربك الذی خلق) سوره‌سنی اوقودی. الله تعالی طرفندن اوّل اینگان سوره اوشبو سوره ایدی. الله تعالی محمد صلی الله علیه وسلم گه خلقنی اسلام دینینه چاقرورغه بتلرغه عبادت قیلودن طیارغه قوشدی. شول وقتلك اوق پیغمبرلکی بلندی مکه خلقینی دینگه چاقرا باشلادی، محمد صلی الله علیه وسلم نلك پیغمبرلگینه خاتونلردین ایلك الوك خدیجه الکبری رضی الله عنها اشاندی ایرلردین حضرت ابوبکر رضی الله عنه اشاندی. صبی لردین حضرت علی رضی الله عنه اشاندی. آزاد بولغان قللردین زید بن حارثه رضی الله عنه اشاندیلر. بولاردین صوك حضرت عثمان بن عفان زبیر بن العوام عبد الرحمن بن عوف، سعد بن وقاص، طلحة بن عبید الله، حضرتلری اسلام ایله مشرف بولدیلر رضی الله عنهم پیغمبرمز محمد صلی الله علیه وسلم اوچ یلغه قدر خلقنی یاشرونگنه دینگه اوندادی صوڭره الله طرفندن (فاصدع بما تؤمر) آیة کریمه‌سی ایندی ترجمه‌سی (بیورلدغك نرسه‌نی اشکاره ایت) موندن صوك محمد صلی الله علیه وسلم خلقنی یاشرمایونچه دینگه اوندی باشلادی. مشرکلر بو اشکه بیك آچولاندیلر. محمد صلی الله علیه وسلمنی حقارت قیله باشلادیلر؛ بر یاقدن اسلامغه کیلوچیلر کوندن کون کوبایه‌لر ایدی: قریشنلك الوغلری جیلوب رسول الله نلك آتاسی بر له بر توغمه قرداشی ابو طالب یانینه باردیلر. ابوطالب گه ایندیلر قرنداشلك نلك اوغلی بزنلك دینمزگه نیه، آتا بابالرگز بارده کفرلکلك ایدی دیب ایته، بو اشدین محمدنی توقتات آنی صاقلاما دیدیلر؛ ابو طالب بولارنی تملی سوزلر سویلاب

قایتاردی. رسول الله اوّلگی کبی خلقنی دینگه اوندی ایدی. بو اش قریشگه بیك آور بولدی. یاکادن جیولوب ابو طالبنك یانینه کیلدیلر، ایتدیلر بز بوا شکه صبر ایته آلمیمز، نی بولسه بولسون ایکی یاقنك برسی هلاك بولسه برسی راحت قالسون دیدیلر. اگر سین محمدنی صاقلاودین توقتاماساڭ بز سیندن آیرلامز دیدیلر. ابوطالبنك اشنك کوچایگاننی آڭلادی، محمدعلیه السلامگه ایتدی خلق بیك آچولانغان خلق تورلی سوزلر سویله‌شه‌لر بوندین صوڭ مین سینی صاقلامایاچقمن دیگان سوزنی آڭلاندی. محمدصلی الله علیه وسلم ابوطالبنك بوسوزینه بیك قایغردی، مبارك کوزلرندن یاش کیلدی. صوڭره ایتدی ای آتام اورننده قالغان قرداشم، بو اشکه بن الله تعالی طرفندن بیورلدم آنك قوشقاننی برینه کیترورگه‌مین بورچلی دیدی آلارنی قیلسه‌لر قیلسونلر بن‌بو اشدین قایتمیم دیدی. اورنندن طروب بر طرفقه کیتدی. ابوطالب رسول‌الله‌غه ایمان کیترمگان بولسه‌ده رسول‌الله‌نی اوزبالاسندین آرتق سویه ایدی. رسول‌الله‌نی صاقلارغه‌تروشه ایدی. رسول‌الله‌نك قایغرب کیتووی ابو طالبکه بیك قاتی اثر ایتدی. حاضر رسول‌الله‌نك آرتندین باروب چاقردی. ایتدی ای قرداشم سین اشکنی اشله بن صاغ بولغانده آلار سیڭا بر اشده قیلا آلماسلر دیدی. عربلر آراسنده قرداشلك غیرتی بیك قوّتلی ایدی. هربرسی اوزینك قرانداشینك غیرتنی قوّتلندره ایدی. بعض وقتده هر قبیله بر بولوب دشمانغه قارشی صوغش قیله‌لر ایدی. اسلام دینی ظاهر بولغاچ مؤمنلر آراسنده دین اوزرینه بر یاڭی اتفاق پیدا بولدی صوڭره قرداشلك اتفاقی آرتقه قالدی. محمد صلی الله علیه وسلم‌نك اوّل قاسم صوڭره عبدالله اسملی اوغللری اولگاچ باشقه ایربالاسی قالماغانغه کوره قریش کافرلرینك بعض‌سی محمدنك اورنینه اوغلی قالمادی. اوزندین صوڭ اسمنی

انوتورلر دیدیلر. آلار بلمادیلر محمد صلی الله علیه وسلم گه الله تعالی نیلر بیرگانی آنی نیندی الوغ درجه‌لرگه ایرشدرگانی آلارنڭ کوڭللرینه کیلمگان ایدی محمد صلی الله علیه وسلم نڭ شریعتی قیامت‌گه‌قدر قالاچق ایکانی وامتی آنڭ بالالری اورننده بولوی پیغمبرلرنڭ آخری بولغان پیغمبرمز محمد صلی الله علیه وسلم بالادین بالاغه قالا طورغان بر دولت وپادشاهلق یاصار اوچون کیلمگان ایدی. شولای کیلسه اورنینه بالاسی قالمادی دیو خفاده بولنور ایدی. محمد صلی الله علیه وسلم عالمنی شرك وضلالتدین قوتقارمق وقیامتکه قدر طوراچق بر شریعت قالدروب کیتمك اوچون کیلدی. مشرکلر محمد صلی الله علیه وسلمنی تللری ایله رنجته‌لر ایدی. لکن آتاسی برله بــر توغمه قرداشی ابوطالب صاقلاغانغه کوره باشقه بر اشلك قیله آلمیلر ایدی. حضرت ابوبکرنڭ قرداشلری کوب بولغانغه کوره آکاده برسوزده اینه آلمیلر ایدی. امّا باشقه ایمان کیترگان کشیلرگه بیك اذا وجفا قیله‌لر ایدی. اسلام دینندین قایتارورغه بیك طروشه‌لر ایدی. مشرکلرنڭ مسلمانلرغه اذا وجفالری کوندین کون آرطدی. شونڭ اوچون نبوتنڭ بیشنچی یلنده مسلمانلرغه محمد صلی الله علیه وسلم حبش یبرنه کوچارگه قوشدی. کوچکان کشیلر، اوّل عثمان بن عفان رضی الله عنه خاتونی حضرت رقیه، زبیر بن العوام، عثمان بن مظعون، عبدالله بن مسعود. عبدالرحمن بن عوف مکه‌دین چغوب حبش پادشاه‌سی نجاشی یانینه باردیلر. آلاردین صوڭ حضرت علی نڭ آغاسی جعفر بن ابی طالب کوچدی. نجاشی نصرا دیننده بولسه‌ده کوچکان مسلمانلرغه اورون بیردی، آلارنی بیك حرمت قیلدی، بولاردین صوڭره بایتاق کشیلر نجاشی یانینه کوچدیلر هم آنده مسلمانلر کوبایدی‌لر. مسلمانلرنڭ حبش یبرنده کوبایووندین، اسلام دینینڭ هر طرفقه جایلوندین قورقب قریش خلقی قایغورا باشلادیلر. حبش یبرینه

کوچکان مسلمانلرنی کیری قایتارورغه صوراب نجاشیگه کشیلر یبردیلر. نجاشی قریش‌لرنڭ یبرگان کشیلرنی قایتاروب یبردی آلارنڭ صوراوی برلن مسلمانلرنی قایتارمادی آلار امیدسز بولوب قایتدیلر.

(حضرت حمزه ایله حضرت عمرنڭ اسلام‌گه کیلووی)

نبوتنڭ آلتنچی یلنده رسول اکرمنڭ آتاسی برله بر توغمه قرداشی حمزه ابن عبدالمطلب مسلمان بولدی. هم موندین صوڭ رسول اللهنی صاقلارمن دیب قریش‌گه اعلان قیلدی، آنڭ ایمان کیترووی برله مسلمانلر قوّتلندیلر بیك شادلندیلر. چونکه حضرت حمزه رضی الله عنه قریش آراسنده بیك حرمتلی بیك بهادر ایدی، حضرت حمزه‌نڭ ایمان کیترووی قریشلرگه بیك آغر بولدی موندین صوڭ قریشنڭ الوغلری جیولوب کیڭاش ایتدیلر، محمدکه ایه‌رگان کشیلر کوندان کون کوبایه، بو اشنڭ آخری یخشی بولماس بونڭ بر چاره‌سنی ازله‌رگه کیره‌ك دیدیلر هر قایوسی برر تورلی فکر سویلادیلر ابوجهل ایتدی محمدنی اولتروودن باشقه چاره یوق. آنی کم اولترسه کوب توه وکوب آلتون کومش ویره‌من دیدی: عمر بن الخطاب اورننده‌ن طروب ایتدی بو اشنی میندن باشقه کشی بولدره آلماس دیدی، شوندان اوق قلچینی تاغوب کیتدی یولده نعیم بن عبدالله دیگان کشیگه اوچرادی. نعیم ایتدی یاعمر قایاغه بارا سون، عمر ایتدی عرب آراسینه آیرولق توشرگان محمدنی اولترمگه بارام دیدی. نعیم ایتدی یاعمر بیك مشکل اشکه کرشکانسون، محمدنڭ اصحابی آنڭ یاننده آلارغه او سنون بولماق بیك آغراشدر دیدی. عمر ایتدی سینده محمدگه ایارگان ایکانسون اوّل سینڭ باشڭنی کیسایوم دیب قلچینی قولینه آلدی. نعیم ایتدی یاعمر سین مینی تیمه اوزڭنڭ قز

قرداشك فاطمه برلان ایری سعید محمدگه ایاردیلر. آلارنی قارادیدی. عمر آلارنك ایمان کیترووینه اشانمادی. نعیم ایندی اشانماساك آلارنی تیکشروب قارا بلورسون دیدی. شوندن اوق عمر قز قرداشی فاطمه‌نك اوینه کیتدی. شول وقتده الله طرفندن اینگان طه سورهٔ شریفه‌سینی یازدروب سعید برله فاطمه حباب بن ارث دیگان صحابه‌دین اوگرانوب اوطره‌لر ایدی عمر ایونك یانینه کیلدی آلارنك اوقغانلرینی ایشتدی، بیك آچولانوب ایشکنی قاقدی. عمرنك بیك غیرتلی قاچی بیلنده حالده کیلگاننی کوروب سعید برله فاطمه آیت یازغان کاغدنی بر یرگه یاشردیلر وحبابنی‌ده بر یرگه کرتدیلر. صوکره ایشکنی آچوب عمرنی کرتدیلر، عمر، نی اوقیدر ایدکز دیب صورادی سعید برنیده یوق دیب جواب بیردی، عمر ایندی ایشتکانم راست ایکان سزده محمدنك سحرینه آلدانغان ایکانسز دیدی سعیدنی یقاسندن توتوب یرگه صالدی. فاطمه آنی قوتقاریم دیب عمر یانینه بارغاچ عمر، فاطمه‌نك یوزینه صوغب قاناتدی عمر قزقرنداشینك یوزندین قان آقغاننی کورگاچ قایغردی غیرتی باصلدی فاطمه غیرتکه کیلوب ایتدی: «یا عمر نی ایچون الله‌دن اویالمیسن آیات ومعجزات برله یبرلگان پیغمبرگه اشانمیسون دیدی مین وایرم اسلام ایله مشرف بولدق، باشمزنی کیسساکده قایتمیمز دیدی. عمر شاشدی یرگه اوطردی قاینه شول اوقغان کتابکزنی چغارکز» دیب یومشاقلق برله صورادی. فاطمه آیت یازغان کاغدنی عمرگه بیردی عمر طه سوره‌سینی اوقی باشلادی قرآن کریمنك فصاحت وبلاغتی ومعنی‌سینك حلاوت ولطافتی عمرنك قلبینه بیك تأثیر ایتدی (له‌مافی السموات ومافی الارض ومابینهماوما تحت الثری)

آیتینه کیلگاچ بیك اوزاق فکرلدی بو آیتنك معناسی کوکلرده وییر یوزنده وبونلرك آراسنده وییر آستنده بولغان نرسه بارچه‌سی الله‌تعالی‌نك‌در.) عمر قز قرداشینه ایتدی: «یافاطمه بوقدر یاراتلمش نرسه‌لر بارچه‌سی سز عبادت قیلا طورغان الله‌نك میدر» دیب صورادی، فاطمه هیچ شبهه یوق بارچه‌سی الله‌نکدر. دیدی. عمر ایتدی: یا فاطمه بزم ملك بیش یوز قدر بتلرمز بار ییر یوزنده هیچ برسینك ملکی یوقمیدر» دیب بیك عجبکه قالدی، آیت کریمه‌نك آخر ینه قارادی (لا اله الاهوله الاسمأ الحسنی) آیة کریمه‌سنی کوردی معناسی: باشقه طابناچاق نرسه یوقدر مگر الله‌تعالی‌در؛ ایك کورکام اسملر الله‌نك‌در. عمر بو آیت‌نك معناسنی اویلادی اختیاری اوزندن کیتدی فجقرب کلمهٔ شهادت اوقودی حباب ایشتوب یاشرنگان ییرندن سیکروب‌چقدیده ایتدی یاعمر: حضرت پیغمبر یارب بو دینغی‌عمر برله یا که ابوجهل برله عزیز ایت دیوب دعأ ایتکان ایدی، بو دولت وسعادت سیکا میسربولدی دیدی. عمرگه سیونچ بیردی؛ عمر رسول ا کرم قایده دیب‌صورادی، اول کون رسول‌ا کرم صفاتیره‌سنده برابوده صحابه‌لر برله یاشرونگنه اوطرشالر ایدی حباب رضی الله عنه عمرنی رسول الله یانینه کیتردی. عمر کروب رسول الله یاننده تزچوکدی. رسول اکرم عمرنك قولندن توتب ایمان کیتر یا عمر دیدی. عمر اخلاص برله کلمهٔ شهادت اوقودی. اوّل حضرت حمزه اوچ کوندن صوك حضرت عمرنك اسلام‌گه کیلوی مسلمانلرغه بیك زور قوّت بولدی. حضرت عمر صورادی مسلمانلر نی قدر بولدی دیب سینك برله تمام قرق کشی دیدیلر. حضرت عمر أیده کز حرم شریفکه بارایق الله‌نك سوزن بلند قیلیق دیدی. بارچه‌سی اورنلرندین توردیلر حرم شریفکه کیتدیلر. قریش‌نك الوغلری حرم شریفده

چیولب عمردن برخبر کوتوب توراالر ایدی. کوردیلرعمرمسلمانلرنڭ آلدینه توشکان کیله، ایتدیلر قاراکز عمر محمدنی وآثار ایارگان کشیلرنی بارچه‌سون آلوب کیله دیدیلر. لکن ابو جهل اوتکن فکرلی بر شیطان کبی اولدیغندن عمرنڭ بولای کیلووینی یاراتمادی. بوکرب چغوب یا عمر نیشلادڭ دیب صورادی. حضرت عمر «اشهد ان لا اله الا الله واشهد ان محمدا عبده ورسوله» دیب جواب بیردی. ابوجهل‌نی ایتورگه‌ده بلمادی. حضرت عمر رضی الله‌عنه شوندغی قریشلرنڭ بارچه‌سینه نچقروب ایتدی، مینی بلگان بلور بلمگان بلسون مین عمر بن الخطاب دیدی. صوڭره خلقلر شاشدیلر. هر برسی بر طرفقه قاچدیلر. شول کون اهل اسلام حرم شریفده صاف بولوب نچقروب تکبیر ایتوب نماز اوقودیلر.

(قریش‌نڭ بنی هاشمنی قصولری)

قریش خلقی کوردیلرکه اهل اسلام کوندن کون کوبایه دین اسلام قوّتلنه، ابو طالب رسول‌الله‌غه ایمان کیترماسه‌ده رسول الله‌نی صاقلی. بنی هاشمدین باشقه ایمان کیترمگان کشیلرده قرداشلك غیرتنی کوزاتالر ایدی. شوندین صوڭ قریش‌لر اوز آره کیڭاش ایتدیلر. نبوتنڭ یدنچی یلنده بنی هاشمدین بولغان کشی کرك ایمان کیترگان بولسون کرك ایمان کیترمگان بولسون آلارغه هیچ وقتده قاتشماسقه هم آلارنی قاتشترماسقه سوز قویدیلر. موندین صوڭ هاشمیلر برله آلش بیرش ایتماسکه، آلاردین قز آلماسقه آلارغه قز بیرماسکه اتفاق ایدوب یازلدیلر واول یازونی کعبه‌نڭ دیوارینه آصوب قویدیلر. موندین صوڭ هاشمیلر ابی طالب محله‌سینه بولنوب

قالدیلر. هاشمیلردن باری ابو لهبکنه آیرلدی. ابی طالب محله‌سی محمد صلی الله علیه وسلم‌نلک توغان بیریدر. باشقه محله‌لرده بولغان اصحابده یورتلرینی طاشلاب ابو طالب محله‌سینه جیولدیلر. محمد علیه السلام اوزینه ایمان کیترگان کشیلر ایله شول اورنده ایکی یلدین آرتغراق توردیلر قریش‌لرنلک ، محمد علیه السلام‌غه ایمان کیترگان کشیلرگه بولای قیلولری آلارنی دینلرندین قایتارمق هم دین اسلامنی تورلی یاقغه تارالودین توقتاتماق ایدی. لـکن آلار نیقدر قاتیلق قیلسه‌لرده اهل اسلام کوندین کون کوبایمکده ودین اسلام هر طرفقه جایلما کده ایدی. قریش‌نلک بواتفاق یازونی منصور اسملی کشی یازغان ایدی. آنلک قولی قورودی قولسز قالدی بر کون جبرائیل فرشته رسول الله‌غه کیلوب ایندی کافرلرنلک کعبه اچنده‌گی عهد نامه‌لرنده‌گی یازولریـن کییه آشادی . الله اسمندن باشقه برحرف قالمدی دیدی. رسول الله صلی الله علیه‌وسلم بو خبرنی عمی ابوطالبکه سویلدی ابوطالب کافرلرگه واردی واوشبو خبرنی ایندی وهم ایتدیکه (محمدنلک اوشبوسوزی راست بولسه سزده انصاف ایدگزبزنی برقدر تارلقده توتماگز اگر یالغان بولسه میننده سزنلک طرفـگزدین بولورمن محمدنی تاشلارمن) دیدی. قریش‌نلک الوغلری بو سوزنی معقول کوردیلر. کعبه دیوارنداغی یازونی آلوب قارادیلر. یازونلک اچنده (باسمك اللهم) دیگان سوزدین باشقه‌سی بارچه‌سی بتکان ایدی. قریشلر بیك اویالدیلر. اول کاغدنی یرتوب طاشلادیلر. هاشمیلرنلک ضررینه بولغان اتفاقنی بوزدیلر. مسلمانلر برلن ایسکیچه آلش بیرش قیلا باشلادیلر. مسلمانلرده ابو طالب محله‌سینده بولنوب توردین قوتلدیلر. ومکه‌ده زور شادلقلر یاصادیلر.

هجرتدین صوڭغی احوال مبارکه

رسول الله صلی علیه وسلم مکه‌ده مشرکلردین اوزینه وایمانغه کلمش صحابیلرغه تورلی جفالر وچداسمز اذالر کورگاچ ومکه‌ده کرگنچه دین اسلامنی یوزگه چیقارو قیون کورنگاچ مدینه شهرینه کوچدی مدینه شهرنده اوّلدین ایمانغه کلمش صحابیلر کوبایگان ایدی. آنلر بیلك شادلانوب اتفاق برله قبول ایتدیلر. الوغ وکوچك ایر وخاتون رسول الله صلی الله علیه وسلم نڭ کلمکینه زورشادلقلر ایتدیلر مکه‌دن کوچکان صحابیلرنی بولشوب اوزلرینه آلوب تربیه ایتدیلر.

رسول الله صلی الله علیه وسلم مدینه‌گه بیش چاقرم چمالی (قبا) دیگان یرده مسجد صالدی رسول الله صلی الله علیه وسلم اوزی وصحابیلر برگه اشلاب تمام ایتدیلر. دین اسلامده صالونمش اوّلگی مسجد اوشبو قبا مسجدیدر. صوڭره مدینه شهرنده ایکنچی مسجد صالدیلر. مکه‌ده واطرافده اولغان مسلمانلر مدینگه کوچوب بایتاق مسلمانلر جیولدیلر کون بکون ایمان کلتروچیلر واسلامغه کروچیلر کوبایه باشلادی مسلمانلرنڭ حاللری قوّتلنه باشلادی دین اسلام خبری کوب یرلرگه ایشدلدی یراق یرلردین کلوب دین وشریعت اوگرانوب اذن برله یرلرینه قایتوچیلر وار ایدی مدینه‌لك صحابیلردن دین اسلامنی کوچایتورگه بارچه مسلمانلرغه یاردم ایتارگه بیلك تروشدیلر شول سببدین آنلرغه (انصار) دیو اسم ویرلدی یاردمچیلر دیمکدر مکه طرفندین کوچوب کلمش صحابیلر چن باشده اسلامنی قبول ایتوچیلر واسلامنی صاقلاوچیلر ایدی آنلرغه (مهاجرون) دیو اسم ویرلدی کوچوچیلر دیمکدر. رسول الله صلی الله علیه وسلم مدینه‌گه کلگاچ دخی سوره سوره آیت قرآن اینار ایدی

صحابیلرگه اوگراتوب وحی یازوچیلرغه یازدره وارر ایدی مکه‌ده اینگان سوره وآیتلرگه (سورهٔ مکیه) (آیة مکیه) مدینه‌ده اینمشلرینه (سورهٔ مدینه) (آیة مدینه) دینلدی.

رسول الله صلی الله علیه وسلمنك مشهور غزوه (صوغش) لری

رسول الله صلی الله علیه وسلم مدینه شهرینه کوچکاچ مکه کافرلرینك دشمانلقلری آرتدی حسدلری کوچایدی مسلمانلرنك کوبایمکندین وکوچلری آرتمقندین بیك قورقوده ایدیلر نیچوك بولسه‌ده رسول الله صلی الله علیه وسلم اوزینه وباشقه ایمان کلتورمش آدمیلرگه تورلی یاق برله ضرر قصدنده بولدیلر چینده‌گی عربلرگه خبرلر یباروب مسلمانلرنی هلاك ایتو اراده‌سنك بولدیلر شونك اوچون الله‌تعالی صوغش برله بیوردی رسول الله صلی الله علیه وسلم وصحابه‌لر مکه کافرلرینه وغیریلرگه صوغش آچدیلر.

رسول الله صلی الله علیه وسلمنك مشهورراك صوغشلری اوشبولردر: **بدر صوغشی، احد صوغشی. خندق = احزاب صوغشی، خیبر صوغشی فتح مکه حنین صوغشی تبوك صوغشی.**

بدر صوغشی

مسلمانلر برله مکه کافرلری آراسنده بولغان صوغشلرنك ایك زورسی بدر صوغشیدر. هجرتنك ایکنچی یلنده بولدی. ابو سفیان دیگان کشینك قاماندەسنده شامدن مکه‌گه بارا تورغان کاروانك بیك کوب مال بارلغی بیلنوب رسول الله صلی الله علیه وسلم مدینه‌دن اوچ یوز قدر صحابه برلن بدرگه بارمق ایچون یولغه چقدیلر.

ابو سفیان مسلمانلارنڭ عسکر برلن چیقغانلارون ایشتکاچده تیزگنه مکه‌گه کشی ییروب یاردم صورادی. مکه کافرلری بیك کوب عسکر جییوب کاروانني قوتقارورغه محمد صلی الله علیه وسلم وآنڭ اصحابی برلان صوغشورغه باردیلر. بدر اسملی ییرده ایکی عسکر بر برینه قارشی کیلوب بیك قاتی صوغشقاندن صوڭ مسلمانلر اوستون بولدیلر. مسلمانلر کافرلرنڭ بیك کوب ماللرینی آلوب یتمش قدر کشینی‌ده توتوب آلدیلر. بو توتولغان کشی‌لر آراسنده بیغمبرمزنڭ آتاسی برله بر توغان قرنداشی عباس‌ده بار ایدی. بو صوغشده مسلمانلرغه ایڭ زور دشمان بولغان ابوجهل اولترلدی ابو لهب کافرلرنڭ جیگلگاننی ایشتوب خسته‌لنوب اولدی. بدر صوغشنده حضرت حمزه (رضی الله عنه) ایله حضرت علی (رضی الله عنه) بیك بهادرلك کورساتدیلر. بدر صوغشنده بولغان صحابه‌لر اصحاب بدر دیب مشهوردر. بو یلده قبله قدسدن کعبه‌گه ایلانگان، عید نمازی فطره واجب بولغان. حضرت علی حضرت فاطمه‌نی نکاحلانغان.

احد صوغشی

احد مدینه‌گه یقین بر طاغ بولوب، باشقه تاغلرغه توتاش بولمغانلغه (احد) دیب آتالمشدر. هجرتنڭ اوچنچی یلنده بدر صوغشنده بوزیلوب قایتقان مشرکلر بیك کوب عسکر جییوب مسلمانلردین اوچ آلماق ایچون مدینه‌گه کلگان وقتده اهل اسلامغه احد تاغنده اوچراب شونده صوغشدیلر بو صوغشده مسلمانلر غالب بولغانده‌غنه بعض صحابیلر رسول الله صلی الله علیه وسلم‌نڭ بیورغینی توتمادقلرندین کافرلر اوستون بولدیلر. لکن بو اوستونلکدین کافرلرگه فائده کورنمدی. بونده حضرت حمزه بن عبدالمطلب برله برگه یتمش کشی شهید بولوب رسول الله صلی الله علیه

وسلم‌نك مبارك یگاغی برله ایرنلری یاره‌لندی. بویلدا شراب اچمك حرام قیلندی. رسول الله صلی الله علیه وسلم بو یلده حفصة رضی‌الله عنها ایله زینب بنت حزیمة الهلالیه‌نی جفتلندی.

خندق صوغشی

هجرتنك بشنچی یلنده قریش کافرلری اتفاق برله قرده‌غی وشمرده‌گی عربلردین اون ملك قدر عسکر جییوب مدینه‌نی بوزمق ودین اسلامنی بترمك ایچون مدینه‌گه کیتدیلر. بولارنك بوفکرلری اهل اسلام‌غه ایشتولگاچ سلمان فارسی (رضی‌الله‌عنه) نك کیگاشی برلن رسول‌الله‌صلی الله‌علیه وسلم هم اصحاب برگه جیلوب مدینه‌نك چیتلرینه بر تیره‌ن قاناو (خندق) قازدیلر. مشرکلر مدینه‌نی محاصره قیلغانده مسلمانلر خندق آرقلی یبارماس اوچون صاقلادیلر بووقتده مشرکلر یکرمی کوندین آرتق محاصره قیلب توردیلر مدینه‌ده آچلق بولوب صحابه‌لرگه بیك آغراق کلگان بولسه‌ده‌برآزدین مشرکلرده‌ده هم آچلق باشلاندی. کافرلر مدینه‌نی محاصره وقتنده بر کیچنی بیك قاتی توزانلی توفراقلی ییل چیغوب کافرلرنك چادرلرین باش اوستلرینه کیتروب طوزدردی. کافرلر اوزلری بارچه‌سی آنده مونده تارالدیلر. بو ییل مسلمانلرغه ضرر بیرمدی. فقط الله‌تعالی طرفندین کافرلر اوستینه ییبه‌رلگان عذاب بولدی. بو صوغشده عربلرنك ایك بهادری بولغان عمربن عبدوننی حضرت علی کرم‌الله وجهه‌قلچی ایله ایکی کیسك قیلدی.

حدیبیه واقعه‌سی

هجرتنك آلتنچی یلنده رسول‌الله صلی‌الله علیه‌وسلم ملك دورت یوز قدر صحابه برلن مکهٔ مکرمه‌نی طواف اوچون مکه یولینه چیقدی ویانلرنده برر قلچدین آرتق قورال آلماسقه قوشدی. مکه‌گه یقین

حدیبیه دیگان اورنغه یتکاچ رسول الله صلی الله علیه وسلم مکه خلقینه (مکهٔ مکرمه‌نی طواف اوچون کله‌مز) دیو بلگرتمك اوچون عثمان بن عفان رضی الله عنه‌نی یباردی. مشرکلر (طواف قیلمقچی بولساڭ اوزڭ طواف قیل، باشقه‌لرگزغه رخصت یوق) دیدیلر. عثمان رضی الله عنه (رسول الله طواف قیلماینچه یالغز طواف ایتمیم دیگاچ مشرکلر حبس ایتدیلر. بو خبر رسول الله صلی الله علیه وسلمگه ایشدلگاچ اصحاب مشرکلرنڭ جزالرین بیره‌یك دیوب بیعتلربن یاکارتدیلر. مشرکلر بو حالنی بلگاچ اشنڭ آخری ناچار بولاچاغینی بلوب بر معاهده یاصادیلر. بو معاهده‌گه بو یل حج قیلماینچه مسلمانلرڭ مکه‌گه کرولری کیله‌سی یلغه قالمق، اول یل ایکی آراده صوغش بولماسسزلق، حج وقتنده مسلمانلر حج قیلغانده کافرلر کعبه‌نی بوشالتمق اسلام طرفندین قریش طرفینه کوچکانلر قبول ایدیلوب قریش طرفندین اسلام طرفینه مسلمان بولب چقغان کشیلر قبول قیلنمازلق کبی شرطلر کرتلمش ایدی. بو معاهده اولده مسلمانلرغه بیك آغر طویولسه‌ده صوڭندین مسلمانلر ایچون بیك کوب فائده‌سی بولدی.

خیبر صوغشی

هجرتنڭ یدنچی یلنده محرمنڭ اورتالغنده رسول الله صلی الله علیه وسلم خیبر قلعه‌سن آلمق ایچون صحابه‌لر برلن کیدوب اون کون محاصره قیلب تورغاچ آلدیلر. بو صوغشده مسلمانلردین اون بیش کشی شهید بولب یهودیلردین طوقسان اوج کشی تلف بولدی. یهودیلرنڭ الوغلرندین صفیه بنت حیی اسیرلر اچنده آلوب بو یلده رسول الله صلی الله علیه وسلم صفیه‌نی جفتلندی.

فتح مکه ونقض صلح.

حدیبیه صلحنده بنو خزاعه رسول الله صلی الله علیه وسلم طرفنده بولب بنو بکر قریش یاغنده ایدیلر. هجرتنڭ سکزنچی یلنده بنو بکر

قریشلرنك بعضیسی برلن برگاله‌شوب خزاعه‌برلن صوغشوب خزاعه‌دین بر نیچه‌ذاتنی اولتردیلر. بو سببدین حدیبیه صلحی بوزلدی. بوندین صوڭ رسول الله صلی الله علیه وسلم صحابیلردین اون‌مڭ کشی برلن مکه‌نی آلمق ایچون مدینه‌دین چیقدی. مکه‌گه کلوب یتکاچ مکه خلقینك باشی ابوسفیان ایمانغه کلدی. بو سببدین مکه خلقی بر آز قارشی تورسه‌لرده نی اشلرگه بلمایینچه تابشرلدیلر. بو اش ۲۰ نچی رمضان جمعه کوننده ایدی.

حنین صوغشی

رسول الله صلی الله علیه وسلم مکه‌نی فتح قیلغاندین صوڭ طائف برلن هوازن قبیله‌سی مکه‌نی مشرکلر قولنده قالدرمق ایچون برگاله‌شوب مسلمانلرغه قارشی صوغشقه چیقدیلر بونی ایشتکاچ رسول الله صلی الله علیه وسلم مدینه‌دین کلگان اون‌مڭ مکه‌دین ایکی‌مڭ صحابه برله‌ن حنین‌گه چقدیلر بو وقتده صحابیلردین بعضیلری بو قدر عسکر برلان مغلوب بولمامز دیدیلر عسکر کوبلـکینه عجب ایتدیلر بو سببدین (ویوم حنینٍ إِذْ أَعجبتکم کثرتکم فلن تغنِ عنکم شیئًا) آیت کریمه‌سی ایندی صوغش وقتنك اهل اسلام کافرلردین قورقوب حنین‌دین قاچه باشلادیلر بعض راویتنك فقط رسول الله صلی الله علیه وسلم برلان توه‌سون توتوب عباس (رضی الله عنه) اورنلرنك قالدیلر باشقه‌لر بارسینك آرتقه کیتکان ایدیلر رسول الله صلی الله علیه وسلم بونی کورگاچ حضرت عباسکه قچقر قایتسونلر دیگان عباس (رضی الله عنه) قچقردی وصحابه‌لر قایتوب بیك قاتی صوغشقاچ مشرکلرنی اولترگاندین باشقه آلتی مڭ اسیر آلدیلر وبیك کوب غنیمت مالی آلدیلر.

تبوك صوغشی

هجرتنك توقزنچی یلنده رجب آینده رسول الله صلی علیه وسلم خلقغه صوغشقه حاضرلنرگه قوشدی بو وقتنك یمش‌نك حاضر یتوب کیله

طورغان وقتی بولغانغه صحابه‌لرگه حاضرلنمك آغر بولدی شونكا كوره بو عسكرنی (جیش العسرة) دیوب آتالدی اصحاب (رضوان الله علیهم) كوچلك برلان حاضرلندیلر ابو بكر رضی الله عنه بار مالن بیردی عثمان رضی الله عنه اوچیوز توه برلان مك آلتون آقچه بیردی بو روشچه حاضرلنوب رسول الله صلی الله علیه وسلم برله اوطز مك كشی واون مك آط برگه ایدیلر بو وقتك یولك بارغانك بر آتقه اوچر كشی توغری كلگاندین اوچر اوچر نوبتلشوب منوب باردیلر یولك بیك صوصاو برلن اسیسلككه چداديلر تبوككه یتوب یكرمی كون طورغاچ تبوك خلقن جزیه تولرگه راضی قیلوب صلح قیلدیلر بوندین صوك رسول الله صلی الله علیه وسلم بر نیچه قبیله‌نی جزیه‌گه توشروب رمضانده اصحاب برلن مدینه‌گه قایتدیلر .

حجة الوداع

هجرتنك توقزنچی یلنك رسول الله صلی الله علیه وسلم ابوبكر الصدیق (رضی الله عنه) نی امیرالحاج ایتوب یبرگان ایدی ایكنچی یلده رسول الله صلی الله علیه وسلم یوز یكرمی‌مك قدر صحابه برلان مدینه‌دین واروب كعبةالله‌نی طواف قیلدیلر بو حج رسول الله صلی الله علیه وسلم‌نك صوكغی حجی بولغاندین (حجة الوداع) دیو آتالدی حج قیلغان وقتده رسول الله صلی الله علیه وسلمنك دین آخرتكه كوچاچكنی بیلدرگان (اَلْيَوْمَ اَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَاَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِى وَرَضِيتُ لَكُمُ الْاِسْلَامَ دِينًا) آیت جلیله‌سی اینگاچ رسول الله صلی الله علیه وسلم عمرینك آز قالغانلغینی صحابه‌لرگه بلدردی وبارچه‌سی برله وداعلشدی امّتینه بیك كوب وعظ ونصیحتلر قیلدی صوكندین آخرتكه حاضرلنو برله عبادتده بولدی .

ارتحال نبی

عربلرنڭ زور صاتوارى شام خلقی برله ایدی. اهل اسلام اوچون اول طرفده شهید بولغان حارثه رضی‌الله‌عنه‌نڭ اوغلی اسامه‌نی باش اینتوب آتاڭ شهید بولغان ییرگه باروب دشمانلردین اوچکنی آل دیدی، بر کوندن صوڭ رسول الله صلی‌الله علیه‌وسلم خسته‌لندی لکن صوغش اشلرینی برده توقتاتمای، ربیع الاوّل دین بر کون الوڭ اسامه‌گه سنجاق ویردی، اسامه مدینه‌نڭ طشینه چقوب جرف دیگان ییرده عسکرنی حاضرلدی، صحابه‌لرنڭ الوغلری ابو بکر، عمر، سعید، ابو عبیده کبیلر بارده سفرگه بارورغه قوشلغان ایدی. بارورغه حاضرلنه‌لر ایدی. محمد صلی الله علیه وسلم خسته‌لکدین قوّتسز بولدی بر یاقدین فضل بن‌عباس ایکنچی یاقدین علی‌بن‌ابی طالب توتوب رسول‌الله‌نی منبرگه اوتورتدیلر. رسول‌الله، الله‌غه حمد ایتکاچ، ایتدی، ای جماعت هر کمنڭ آرقه‌سینه صوقغان بولسام اول کشی مینم آرقه‌مه کیلوب صوقسون کمنڭ مینده آلاچاغی بولسه مونه مالم کیلوب آلسون دیدی، صوڭره منبردن توشوب اویله نمازینی اوقدی. جزیرة‌العربدین مشرکلرنی چقارماقنی، کیلوب کیتکان ایلچی‌لرگه رعایه وحرمت ایتماکنی وصیت ایتدی، هم اوزینڭ آخرتکه کیتاچگنی آڭلاتدی، آندین صوڭ مسجدکه آچلا تورغان ایشکلرنی بیکلاتدی، حضرت ابوبکرنڭ ایشگنی بیکلاتمادی، سزلرنی الله‌غه طابشردم دیب اوزینڭ بولماسینه کردی. آندن صوڭ رسول الله‌نڭ خسته‌لکی کوچایدی. صحابه‌لر مسجدنڭ ایلانه‌سنده یوری باشلادیلر، حضرت عباس رسول الله‌نڭ آلدینه توشوب اوغلی فضل برله عمر بن ابی‌طالب بررر قولطغینه کروب رسول

اللهنی مسجدکه آلوب چقدیلر، رسول‌الله منبرگه چغوب صحابه‌لرگه
وعظ نصیحت قیلدی. صونکره ایتدی مین سزگه شفقتلی ومرحمتلی ایدم
سزلرنک میکا کورشاچك ییری کوثر کولینك یاقاسنده دیدی، هر کم
کوثر کولینك یاقاسنده میکا کورشرگه تلاسه اول کشی قولینی، تلنی
فائده‌سز اشلردین صاقلاسون دیدی. رسول‌الله‌نك خسته‌لکی کوچایدی،
محمد صلی الله علیه‌وسلم امّتینه وعظ نصیحت قیلغاندین صونك حضرت
عائشه‌نك بولمه‌سینه کردی، توشاگینه یاتدی، خسته وقتنده‌ده اذان
تاوشنی ایشتکاچ مسجدکه کروب امام بولوب جماعت نمازی اوقور
ایدی، اولرگه اوچ کون قالغاچ خسته‌لکی کوچایدی. مسجدشریفکه
کیله آلمادی امامتلکنی حضرت ابوبکرگه طابشردی، ربیع‌الاوّل‌نك
اون‌ایکنچی کوننده بر آز حالی جیکل‌راك بولوب ایرته نمازینه مسجدکه
چقدی، اصحاب کرام صف صف بولوب حضرت ابو بکر آرتنده نماز
اوقیلر ایدی، رسول‌الله بولارنی کوروب شادلاندی اوزیده حضرت
ابوبکرگه اویوب نماز اوقدی، صحابه‌لر رسول‌الله‌نی مسجدده کورگاچ
سلامتلنگان دیو بیك شادلاندیلر ، رسول‌الله ینه حضرت عائشه‌نك
بولماسینه کیتدی توشاکینه یاتدی ، توش آوشر آلدندین جبرائیل
ایله عزرائیل علیهما السلام محمدصلی‌الله‌علیه‌وسلم‌نك ایشکی توبینه
کیلدیلر حضرت جبرائیل ایوگه کروب محمد صلی الله علیه وسلم‌گه
حضرت عزرائیل‌نك کرورگه رخصت صوراونی آنگلاتدی، رسول‌الله
رخصت بیردی، حضرت عزرائیل اچکه کروب سلام بیردی. رسول‌الله
حضرت عزرائیل‌گه ایتدی اشکنی ییرینه کیتر دیدی، حضرت
عزرائیل رسول‌الله صلی‌الله علیه وسلم‌نك جاننی آلدی اعلی علیینه
ایرشدردی. صلی الله تعالی علیه وسلم وعلی آله واصحابه اجمعین ،
اصحاب کرام حضرتلری جانلرندین سوکلو بولغان پیغمبرنك ارتحالندن

بیلك قایغوردیلر. بوندین صوك قرآن کریمنی توغری یولغه کوندرورگه وسیله توتوب دین مبینده ثابت بولوب اسلام دینن قوّتلندرورگه تروشدیلر. قرآن کریم آیت آیت یگرمی اوچ یلده اینوب اوّل زمانده بولغان اشلردن هم کله‌چه‌کده‌گی اشلردن خبر بیروب هم شریعت حکملرینی بیان ایتمش‌در.

خلفاء راشدین حضرتلری

حضرت ابو بکر الصدیق رضی الله عنه‌نك خلیفه بولغان زمانی.

پیغمبرمز محمد صلی الله‌علیه‌وسلم اوزینك سلامت وقتنده اورنینه خلیفه بولاچق کشینی بلدرمه‌سه‌ده اوزینك ایلك سیوکلی وکیچه کوندز یانندین آیرماغان قائن آتاسی ابوبکر الصدیق رضی‌الله عنه‌نك خلیفه بولووینه کوب اشاره‌لری بار ایدی. مثلا مسجدده صحابه‌لرگه دنیاده ایلك زیاده ابابکر الصدیقدین راضی‌من دیب ایتووی وآنی امام ایتوب آرتنده نماز اوقووی، مسجدکه آچلاتورغان الوغ صحابه‌لرنك ایشکلرینی بیکلاتوب‌ده حضرت ابوبکرنك ایشکینی بیکلاتمی قالدرووی حضرت ابوبکرنك خلیفه بولووینه دلالت قیله‌در ایدی. رسول‌الله اولگاچ اهل بیتی رسول‌الله‌نی کومارگه یورگانده اصحابدین بعضلری پیغمبر اولمدی، دیب قوللرنده قلچ توتوب یرولری، بعضلری قایغودین بر سوزده سویلامی تورولری کبی حیرت وقتنده حضرت ابوبکر پیغمبرنك‌ده وفات بولووینی بلدرتکان آیتنی اوقوغاچ هر کشی‌نك عقلی باشینه کیلدی. حضرت عمر هر کشیدین اوّل حضرت ابوبکرگه بیعت ایتدی. وبوکا بارچه

صحابه‌لر ایاردیلر. شوندن صوك حضرت ابابکر الصدیق رضی الله عنه حضرتلری رسول‌الله‌نك برنچی خلیفه‌سی بولدی. حضرت ابو بکر الصدیق ایکی یل‌اوچ آیده توقز کون خلیفه بولوب توردی. شول وقتلرده نجد، ویمن‌ده پیغمبرلك دعواسون قیلوب خلقنی ایارتکان مسیلمة الکذاب واسود العنسی کبی ملعونلرنی اولترتکان شامنی فتح قیلغان. هجرتنك اون اوچنچی یلنده ابوبکر الصدیق حضرتلری آلتمش اوچ یاشنده چاغنده حضرت عمر (رضی الله عنه) نی اورنینه خلیفه ایدوب وفات بولغان. حضرت ابو بکرنك اوّلده اسمی عبدالکعبه پیغمبرمز عبدالله دیو اسم بیرگان. حضرت ابوبکر قزی حضرت عایشه‌نی رسول‌الله‌غه نکاحلاندرغان رسول‌الله‌نك قائن آتاسی بولغان.

(حضرت عمر رضی الله عنه‌نك خلیفه‌لکی)

حضرت عمر خلیفه بولوب تورغان زمانده اسلام عسکری بیك قوّتلندی، بیك کوب شهرلرنی آچدیلر، عسکر باشی (سعدبن ابی وقاص) رضی الله عنه اون ملك عسکر برله (فرات) صوی بوینده قادسیه صوغشنی آچدی، بو صوغشده عجملرنك عسکر باشی «رستم» اولترلدی «رفش کاویان»(*) دیگان فلاقلری آلندی کسری‌لرنك پایتختی بولغان مداین شهری آلنوب ایچنده‌گی مال‌لرینی آلوب مدینه‌گه کیترلدی، بتون ایران مملکتی اسلامنك بر غوبیرناسی بولدی، صوکره یتمش کون محاصره قیلوب تورغاچ شام شهرینی آلدیلر، فلسطین‌غه بارغان عمرو بن عاص حضرتلری روم عسکرینی جیکوب نابلس، یافه، غزه شهرلرینی آلدیلر، روم عسکری قاچوب قدس شهرینه کروب بیکله‌ندیلر، قدس خلقی حضرت عمرنك اوزینه

(*) ایرانیلر قاشنده ایك قدرلی ومقدس فلاق.

طابشرلامز دیوب حضرت عمرنی چاقردیلر. حضرت عمررضی اللهعنه
قلی برله بر توه‌گه منوب‌نوبت ایله، قدس‌که‌کیلدیلر.شهرگه کرگانده
توه‌گه منو نوبتی قلغه توغری کیلـگانلـکدین حضرت عمر شهرگه
جیاو کردی ، شهر خلقی حضرت عمرگه طابشرلدیلر برآز تورغاچ
حضرت عمر مدینه‌گه قایتدی، هجرتدن یـکرمی اوچنچی یلده
ذوالحجه‌نك یـکرمی اوچنچی کوننده (ابولؤلؤ) دیـگان بر قل
حضرت عمرنی شهید ایتدی، محمد صلی الله علیه وسلم یاننده
کوملدی، حضرت عمر (رضی الله عنه) بیك اوتـکن بولغان،
توغریلقنی بیك سویلشکان، تیوشسز اورنده کشینك خاطرون برده
صاقلاماغان شریعتدین قل قدرده آیرلماغان بر کشی بولغان.

(حضرت عثمان‌نك خلیفه‌لـکی)

حضرت عمردن صوك حضرت عثمان خلیفه بولدی ، حضرت
عثمان خلیفه بولوب تورغان وقتده اهل اسلام آراسنده تـورلی
اشلر بولدی . فسادچیلر حضرت عثماننی شهید ایتدیلر. حضرت
عثمان حضرت ابو بکر زماننده یازلغان قرآن کریمنی یازدروب
اطرافقه تاراتدی اون ایکی یل خلیفه بولوب توردی وفات بولغانده
۸۲ یاشنده ایدی. حضرت عثمان رضی الله عنه بیك یومشاق سوزلی
آچق یوزلی ایدی بر کشینك‌ده کوڭلن قالدررغه تلامیدر ایدی.

(حضرت علی رضی الله عنه‌نك خلیفه‌لـکی)

حضرت عثمان شهید بولغاچ حضرت علی خلیفه بولدی؛
حضرت علی بیك غیرتلی هم بیك عالم ایدی پیغمبرمزنك کیاوی
هم آتاسی برله بر توغمه‌نك اوغلی ایدی امـوی طرفلری حضرت
علی، حضرت عثمان‌غه یاردم ایتمادی حضرت عثماننی اولترگان

کشیلرگه جزا بیرمادی دیب یاقلاشدیلر حضرت عائشه (رضی الله عنها) ایله عشرهٔ مبشردین طلحة وزبیر بن العوام (رضی الله عنهما) لرنیده اوزلرینک جمعیتلرینه کرتدیلر. حضرت علی مخالفلرگه کوب نصیحتلر قیلسه ده طنگلامادیلر. شوکار بناءً مسلمانلر آراسنده بیک زور اختلاف توشدی. صفین حمل اسمنده بیک زور صوغشلر بولدی حضرت علی (رضی الله عنه) نی هجرتدن ٤٠ نچی یلده ٦٣ یاشنده وقتده ابن ملجم دیگان کشی شهید ایتدی؛ حضرت علی شهید بولغاچ اوغلی حضرت حسن گه بیعت ایتدیلر حضرت حسن آلتی آی خلیفه بولوب تورغاچ اوز اختیاری ایله خلیفه لکنی طاشلادی (رضی الله عنه).

دولت اسلامیه ــ دولت امویه

حضرت حسن بن علی (رضی الله عنهم) حکومتنی حضرت معاویه گه بیرگاچ اسلام حکومتی معاویه بن ابو سفیان بن امیه قولینه کوچدی، معاویه نک باباسی امیه بن عبد الشمس ایدی. شونک ایچون بو دولتکه دولت امویه دیب ایتلدی. امویلر ١٤ کشی بولوب حکومتلری ٩٢ یلغه قدرلی باردی.

١ حضرت معاویه بن ابو سفیان (رضی الله عنه)

امویه خانلرینک برنچیسی بولغان حضرت معاویه پیغمبرمز زماننده زکاتلرنی یازوچی ایدی. معاویه حضرت حسن خلیفه لکینی طاشلاغاچ ١٩ یل حاکم بولوب توردی. کوب بیرلرنی فتح ایتدی حضرت معاویه هجرتدن آلتمشنچی یلده ٧٥ یاشنده وفات بولدی.

٢. برنچی یزید زمانی

برنچی یزید بیك اوتکن هم شاعر بولسه‌ده یوزینك یمسزلکی اخلاقینك بوزقلغی سبب‌لی سیولمی تورغان بر آدم ایدی. یزید زماننده تورلی ییرده اسلام عسکرلری اوستون بولسه‌لرده رسول‌الله‌نك اهل بیتینه حقارت قیلونی روا کورگانی ایچون قیامتکه قدرلی اسمینك نچارلقینه سبب بولمشدر.

٣ ایکنچی معاویه زمانی

یزیدنك اوغلی ایکنچی معاویه‌گه باباسی اسمندن آیرور ایچون ایکنچی معاویه دیگانلر. اخلاقده آتاسینه اوخشاماغاندن حکومتنی طاشلاغان.

٤ مروان بن الحکم زمانی

مروان رسول الله زماننده مدینه‌دن چغارلغان حکم بن عاصنك اوغلیدر. مروان ایکنچی معاویه‌نك قرنداشی خالد اورنینه حاکم بولوب خالدنك آناسینی نکاحلانگان. مروان اولگاچ حکومت اوغلی عبدالملککه قالغان.

٥ عبدالملك بن مروان زمانی

عبدالملك اوزینك زماننده اسلام مملکتنی بایتاق کیکایتکان عبدالملك‌نك عسکر باشلغی. حجاج مکهٔ مکرمه‌نی محاصره قیلوب بیت‌الله‌غه مانجنیق برله طاشلر آتقان مکهٔ مکرمه‌نی آلغان. عبدالملك ٨٦ یاشنده حاکم بولغانینك ٢١ نچی یلنده شامده اولگان. عبدالملك باشده مرحمتلی کشی بولسه‌ده صوڭندن اخلاقی بوزلغان.

٦ وليد بن عبد الملك زمانى

وليد آتاسى اولگاچ اورنينه حاكم بولغان. وليدنك زمان حكومتى دولت امويه‌نك بيك آلده زمانى بولغان. وليد بيك كوب ييرلرنى فتح ايتكان، وليد قرنداشى‌نك اوغلى عبدالعزيز واسطه‌سيله مدينهٔ منوّره‌نى عمارة قيلغان، رسول الله‌نك مسجدينى زوراينقان هم زينتلگان كعبهٔ مكرمه‌نك ايشكارينى آلتوندن ياصاتقان شامده بر مسافر خانه وبر خسته خانه ياصاتقان، وليدنك حكومتى‌نك آخر زماننده حجاج وفات بولغان، حجاج زماننده قرآن كريم‌گه نقطه وحركه‌لر قويلغان

٧ سليمان بن عبدالملك زمانى

سليمان‌نك حكومتى ايكى‌گنه يل بولغان. سليمان‌نك حكومتى زماننده مسلمه بن‌عبدالملك ديگان كشى استانبولده غلطه طرفنده بولغان عرب جامعنى بنا ايتكان. سليمان كوب آشاو برلان مشهور بولغان. آخرده معده خسته‌لكندن وفات بولغان.

٨ عمر بن عبد العزيز نك خليفه بولغان زمانى

وليد سلامت وقتنده اوغلى ايوبنى اوزاورنينه قالدرسه‌ده ايوب تيزدن وفات بولغان آنك اورنينه قرنداشى عمر بن عبد العزيز خليفه بولغان. عمر بن‌عبدالعزيز حضرتلرى بيك تقوى بولغان آنك زمانى خلفاء راشدين زمانينه اوخشاغان بابالارى زماننده قالغان‌نچار عادتلرنى بتدركان. رسول الله‌نك بالالرينه بيك حرمت‌ايتوچن بولغان. ۱۰۱ نچى سنه‌ده وفات بولغان رحمة الله عليه.

۹ ایکنچی یزید بن عبدالملك زمانی

ایکنچی یزید ۱۰۱ تأریخندن ۱۰۵ که قدرلی حا کم بولوب تورغان کیسا کدن خسته‌لنوب یدی کوندن صوڭره اولگان.

۱۰ هشام بن عبدالملك زمانی

هشام ۱۰۵ دین ۱۲۵ که قدرها کم بولوب تورغان، زماننده کوب بیرلرنی فتح قیلغان آناطولیده سید حسین البطال اسملی غازی روملر برله بیك صوغشقان استانبولنی محاصره قیلوب ایمپیراطرنی توتب آلغان. آخیرده شهید بولغان. بو کشی‌نڭ اسمی حاضرگی کونده بطال غازی دیب مشهوردر. هشام اولگان وقتده خزینه‌لری مال برله طولو بولسه‌ده بورچلی بولوب اولگان.

۱۱ ایکنچی ولید بن یزید زمانی

بو ایکنچی ولید فاسق بر آدم بولغان. عمرینی ذوق صفاده کیچورگان ولیدنڭ قرآن کریمنی یرتمق کبی اشلری اوزینڭ قیامتگه قدر قباحت اسمنی تأریخده قالدرغان.

۱۲ اوچنچی یزید بن ولید اول زمانی

اوچنچی یزید زمانی امویلرنڭ انقراض‌غه باشلاغان زمانی بولغان- یزید مملکتنده بولغان چوالولرنی بتدرورگه طرشسه‌ده حکومتی آز وقت بولغانلقدین اصلاح قیله آلماغان.

۱۳ ابراهیم بن ولید اول زمانی

ابراهیم یتمش کون‌ها کم‌بولوب‌تورغاچ حکومت مروانغه کوچکان-

۱٤ ایکنچی مروان بن محمد بن مروان زمانی

امویه‌نك صوڭغی حاکمی بولغان مروان بیك اوتکن بیك بهادر بولسه‌ده بختی آلك بولماغان، مروان زماننك ابو مسلم خراسانی خلقینی ابراهیم بن محمد العباس اسمنه اونداگان. صوڭره ابراهیم وفات بولغان. آندان صوڭ قرنداشی ابوالعباس عبدالله‌غه بیعت ایتکانلر. مروان عباسیلرگه قارشو موصل‌غه ۱۳۰ مڭ عسکر یبرسه‌ده عسکری عبدالله بن علی طرفدین مغلوب بولغان. شوندین صوڭ دولت امویه بتکان.

(دولت عباسیه)

دولت امویه زماننده اسلام مملکتلری بایتاق کیڭایتلگان بولسه‌ده ملوك امویه، رسول الله‌نك اهل بیتینه اذا وجفالرده بولولری هم باشقه نچار اشلری اسلامنی اوزلریندن بیزدرگان ایدی. امویه‌نك صوڭ زمانلرنده خلق‌ده خاندان پیغمبرگه محبت آرتوب آل عباس طرفینه ایلانگانلر ایدی. آل عباس — حضرت عباس‌که منسوبدر. حضرت عباس (رضی الله عنه) عبدالمطلبنك اوغلی پیغمبرمزنك آتاسی برله بر طوغمه قرداشیدر.

۱ ابو العباس عبدالله السفاح

خلق پیغمبرمزنك یقینلرندن بولغان عباسیلردن زور امیدده تورغانلقلرندین عبدالله السفاح‌نك حاکم بولوینه بیك شادلاندیلر. سفاح جومارد، علما، ومشایخ‌قه هر وقت احسان قیله تورغان بر آدم ایدی. دورت یلده سکز آی حکومت قیلوب چیچك خسته‌لگندین وفات بولغان.

٢ . منصور دوانقی

منصور قرنداشی سفاح وفات بولغاچ آنك اورنینه حاکم بولغان منصور هر وقتده علماء ومشایخلر برله اولترشقان. بغدادده کوب مدرسه‌لر صالدرغان. اول وقتلرده علوم وفنون‌ده ترقی ایتکان روملردن عالملر کیترتوب حکمانك کتابلرینی عربچه‌گه ترجمه ایتدرگان. عربلردن معلملر یتشکانچه روملردن معلملر توتقان هجرتدن ١٥٨ نجی یلده آلتمش اوچ یاشنده وفات بولغان.

٣ مهدی بالله محمد

مهدی غایت حلیم ومرحمتلی ایدی. حاکم بولغاچ حبسده بولغانلرنی آزاد قیلدی. مکهٔ مکرمه‌نی عمارة قیلوب کیگایتدی. مهدی فقراغه بیك کوب صدقه بیرور ایدی. بر مرتبه حجگه بارغاچ فقراغه بورلو شربتلر ایچرتکان، حکومتینك ١٠ نجی یلنده وفات بولغان.

٤ هارون الرشید

عباسیه دولتینك ایك آلغه کیتکان زمانی هارون ایله اوغللری الامین، والمأمون زمانلری ایدی، هارون زماننده علوم وفنون بیك آلغه کیتکان ایدی. هارون بیك تقوی آدم بولغان اوز قولی ایله هر کون ١٠٠٠ آلتچه صدقه بیره ایکان. بر یل حج قیلوب بر یل صوغش قیلغان هارون هجرتدن ١٩٣ سنه‌ده وفات بولغان.

٥ الامین بن هارون

الامین هارون وفات بولغاچ آنك اورنینه اولترغان. امین وفات بولغاچ حکومت قرنداشی مأمون‌غه قالغان.

٦ المأمون بن هارون

مأمون اوزی علمادن اوز زمانینك حکماسندن ایدی. قایده برعالم کشینی ایشتسه آلدرادر ایدی. آنك زماننده یپرنك توگاره‌کلگی اثبات ایتلدی.

٧ المعتصم بالله ابو اسحاق بن هارون

معتصم بالله بیك جومارد کشی بولغان. ٨ یل سکز آی ٨ کون حاکم بولوب تورغان. حاکم وقتنده سکز شهرنی فتح ایتکان. اوزی عباسیه‌نك ٨نچی خلیفه‌سی بولغان. ٨ اوغلی ٨ قزی دنیاغه کیلگان. ٤٨ یاشنده وفات بولغان.

٨ الواثق بالله ابو جعفر هارون بن معتصم

معتصمنك اوغلی الواثق بالله آل پیغمبرنی بیك رعایه‌قیلغان.

٩ جعفر المتوکل علی الله بن المعتصم

متوکل فاسق بولغان. الواثق باللهغه برده اوخشاماغان.

١٠ المنتصر بالله محمد بن متوکل علی الله

متوکل‌نك اورنینه اوغلی اولترغان. حکومتی باری آلتی آی بولغان.

١١ المستعین بالله احمد بن المعتصم

محمد المنتصر دین صونك مستعین بالله حاکم بولغان. حکومتی ٣ یلده توقز آی بولوب عمری ٣١ یل بولغان.

١٢ المعتز بالله زبیر بن متوکل علی الله

معتز بالله باشده جومارد مرحمتلی کشی بولغان. آخیرده ذوق‌صفاغه مبتلا بولوب حکومتی آناسی قولنده قالغان. عمری ٢٣ یل حکومتی ٣ یل بولغان.

١٣ المهتدى بالله محمد بن الواثق

مهتدى حاكم بولغانده ٣٥ ياشنده بولغان. اوزى بيك تقوى بيك ديانتلى بولغان.

١٤ المعتمد على الله احمد بن متوكل

معتمد يالقاو بولغان. حكومت اشلرون قارارغه قرنداشى موفقغه قوشقان. حكومتى ٢٣ يل عمرى ٥٠ يل بولغان.

١٥ المعتضد بالله بن موفق

معتضد حاكم بولغانده خزينه‌سنده بارى ١٨ در هم آقچه بولغان. معتضدنڭ اداره‌سى بخشى بولغانلقدين اولگان وقتنده خزينه‌ده ٤٠،٠٠٠،٠٠٠ دينار قالدرغاى.

١٦ المكتفى بالله على بن معتضد

مكتفى‌ده آتاسى كبى توغرى وتدبيرلى بولغان. حكومتى ٦ يل ١٧ آى عمرى ٣٣ يل بولغان.

١٧ المقتدر بالله جعفر بن المعتضد

مقتدر ١٣ ياشنده حاكم بولغان. حكومت اشلرينى آناسى قاراغان. مقتدر مشايخلرنڭ بارچه‌سينه وظيفه تعيين ايتكان. آل هاشم‌گه هر يل ٥٠ مڭ آلتون نفقه‌لك بيرگان. مقتدر ٢٤ يل ١١ آى حاكم بولوب تورغان.

١٨ القاهر بالله محمد بن معتضد

القاهر بالله زماننده زور واقعه بولماغان. حکومتی ١ یل ١١ آی عمری ٥٢ یل بولغان.

١٩ الرضی بالله محمد بن المقتدر

رضی بالله عالم هم شاعر بولغان. رضی بالله زماننده عباسیه حکومتینك ضعیفله‌نگان زمانی بولغان.

٢٠ المقتفی بالله ابراهیم بن مقتدر

مقتفی بالله قرنداشی رضینك اورنینه حاکم بولغان. مقتفی بالله زماننده زور آچلق بولغان. بریوك بغدای‌نك بهاسی ایللی آلتون بولغان. مقتفی ٣ یلده اون‌بر آی حاکم بولوب ٥٥ یاشنده وفات بولغان.

٢١ المستکفی بالله بن مکتفی

مستکفی بالله اون یلده دورت آی حاکم بولوب تورغان.

٢٢ المطیع لله فضل بن المقتدر

مطیع بیك حلیم وبیك جومارد بولغان. هرکون فقراغه صدقه‌لر بیره ایکان. اوزی وفات بولماسدین ایکی یل الوك اورننی اوغلی الطایع باللهغه بیرگان.

٢٣ الطایع بالله عبدالکریم بن مطیع

الطایع بالله هجرتدین ٣٦٣ سنه‌ده حاکم‌بولغان. حضرت علینك تربه‌سون یاصاتقان. عضدالدوله طایع‌نك وزیری بولغان. طایعنك عمری ٦٩ یل بولوب حکومتی ١٧ یلده ٩ آی بولغان.

۲٤ القادر بالله احمد بن اسحق المقتدر

قادر تقوی ومرحمتلی کشی بولغان. هجرتدین ٤۲۲ یلده ۸٦ یاشنده وفات بولغان.

۲۵ القائم بامر الله عبدالله بن عبدالقادر

قائم بامر الله هجرتدین ٤۲۲ نچی یلده حاکم بولغان. حکومتی ٤٤ یل بولغان.

۲٦ المقتدی بامر الله عبدالله بن قائم

مقتدینک زماننده عباسیلرنك حکمی بیك آز بیرگه‌گنه یورگان. مقتدی ۱۹ یل حاکم بولوب تورغاچ هجرتدین ٤۸۷ یلده ۳۸ یاشنده کیسا کدین اولگان.

۲۷ المستظهر بالله احمد بن مقتدی

مستظهر بیك کورکام خلقلی علمانی بیك سیوچان بولغان. مستظهر زماننده اهل صلیب قدس شریفنی آلغانلر. مستظهر ۲۵ یل ٦ آی حاکم بولوب ٤۲ یاشنده وفات بولغان.

۲۸ المسترشد بالله فضل بن مستظهر

مسترشد آتاسی اولگاچ هجرتدین ۵۱۲ نچی یلده حاکم بولوب ۱۷ یل ۲ آی حکومت ایتکان ٤۳ یاشنده وفات بولغان.

٢٩ الراشد بالله جعفر بن مسترشد بالله

راشدنك زماننده آرتق اهمیتلی اشلار بولماغان. حکومتی ایکی یلده اوچ آی بولغان.

٣٠ المقتفی لامر الله محمد بن مستظهر

مقتفی بیك غیرتلی بر کشی بولغان. اوقورغه بیك هوسلی بولوب علم فقه علم حدیثنی بیك اجتهاد برله اوقوغان. ٢٣ یل حاکم بولوب هجرتدن ٥٥٥ یلده ٦٦ یاشنده وفات بولغان.

٣١ المستنجد بالله یوسف بن مقتفی بالله

مستنجد بیك تقوی کشی بولغان عمرینی عبادتده اوتکارگان. هجرتدین ٥٦٦ یلده ٤٨ یاشنده وفات بولغان.

٣٢ المستفی بنور الله حسن بن المستنجد

مستفی‌ده آتاسی کبی تقوی بولوب آنك زماننده اسلام مملکتلرنده خطبه‌لر مستفی اسمینه اوقله باشلاغان.

٣٣ الناصر الدین الله احمد بن مستفی

ناصر الدین الله علم ظاهرده عالم هم کامل بولوب علم حدیثدن روح العارفین اسملی بر کتاب یازغان. اسلام مملکتلرینك بارچه‌سنده خطبه الناصر اسمینه اوقلغان.

٣٤ الظاهر بامر الله محمد بن الناصر

ظاهر حاکم بولوب تورغان زمانده اورتا آسیاده تاتارلرنڭ صوغشی دوام ایتکان. ظاهرنڭ عمری ایللی یل قدر بولسه‌ده حکومتی باری ١٩ آی‌غنه بولغان.

٣٥ المستنصر بالله منصور بن الظاهر

مستنصر کتاب مطالعة قیلونی هر اشدن آرتق کوره ایکان. بغدادده مدرسهٔ مستنصریه‌نی یاصاتقان. اوزینڭ زماننده نظامدین چقغان اداره‌نی‌ده یولینه‌قویغان. ١٦ یلده ١١ آی حکومت قیلوب بر وقت جمعه نمازینی اوقغاچ اوزی یاصاتقان مسجدنڭ اچنده وفات‌بولغان.

٣٦ المستعصم‌بالله عبدالله بن مستنصر

مستعصم‌نڭ حکومتی دولت عباسیه‌نڭ آخیر زماننده بولغان. مستعصم وفات بولغاچ‌ده، بغدادده حکومت ایتکان عباسیلر بتکانلر. دولت عباسیه بر نیچه وقتلردین صوڭ یاڭی‌دن مصرده ظاهر بولغان. مصرده خلفای عباسیه‌دن ١٤ کشی حاکم بولسه‌لرده قوری خلیفه‌لك اسمی برلن‌گنه قناعتله‌نگانلر. بولارنڭ ١٤ نچی‌سی بولغان اوچنچی المتوکل‌علی‌الله‌اسلام خلیفه‌لکینی سلطان‌سلیم حضرتلرینه طابشرغان. شوندن صوڭ خلفاء اسلام آل عباسدین آل عثمانگه کوچکان.

امام اعظم

امام اعظم حضرتلری صاحب مذهب سکسانچی یلده کوفه شهرنده دنیاغه کلمشدر. اسمی نعمان ثابت اوغلی در. کنیه‌سی ابو حنیفه‌در اوشبو ذات بیك اوتکن فکرلی وطبیعتی بیك سلامت بولغانغه کوره بیك یاشلی علم ایله شغللانماسه‌ده امام شعبی حضرتلرینك قزقدرووی بوینچه اوّل علم کلام ایله شغللانوب صوکره امام حماد حضرتلرندن علم فقهه اوکرانوب امام حماد حضرتلرینك وفاتی صوکنده آنك اورنینه کوفه‌گه امام لقغه تعیین ایدلمش‌در امام اعظم حضرتلری غایت زکی وعاقل بولغانغه کوره تحصیل ایتمش فنلرنده مثلسز بر عالم اولمش‌در: کوفه‌گه امام اولغاندن صوڭ کوفه خلقی طرفندن کمال درجه احترام ایدلمش ایدی حتی امام اعظم حضرتلرینك مجلسنده بولو ایله کوفه خلقی ماقتانه ایدیلر. اصحاب‌دن دورت ذاتکه یولقغان کوفه‌ده (انس بن مالك) گه و (عبدالله بن عوف) که مدینهٔ منوره‌ده (سعد بن عبدالباعدی) گه مکهٔ مکرمه‌ده (ابو الفضل عامر بن وائل) حضرتلرینه. امام اعظم حضرتلری قرآن‌نی تمام یادندن بلگانگه کوره رمضان شریفده هر کون قرآن‌نی بر مرتبه ختم ایته ایکان. اوشبو ذات غایت تقوی بولغان حتی نقللرگه قاراغانده قرق یل یستو نمازینه آلغان طهارت ایله کیچ‌لرده اویاغ توروب ایرته نمازنیده اوتامشدر.

امام اعظم حضرتلری نمازدن اوّل الله‌دن قورقوب یغلاب ودعا قیلور ایدی صوکره نمازغه کرشه ایدی.

هجرتدن بر یوز ایللنچی یلده ٧٠ یاشنده (یتمش) یاشنده وفات بولمش‌در. جنازه‌سنده ٥٠٠٠ مڭ قدر کشی بولمشدر قبر شریفی خیزران دیگان اورننك شرق طرفنده‌در. (رحمه‌الله رحمة واسعه).

امام مالك

مالك بن انس دورت امامنك برسیدر. هجرتدن ۹٤ نچی یلده مدینهٔ منوره‌ده توغان. امام شافعی، محمد بن ابراهیم، ابوهاشم بن دینار، وباشقه‌لر کبی الوغلردین علم آلغان. صبی وقتی هارون الرشید زمانه‌سنده بولغان، زمانه‌سنده علما آراسنده محدثینك مشهورلرندن صانالغان. بیك كوب الوغ عالملرگه یولقغان. هر وقتده محدثین آراسنده اختلاف بولسه امام مالككه کیلگانلر. اول وقتلرده مدینهٔ منوره‌ده خلقنك کوبسی مالکی مذهبنده بولغانلر. آنك درسینه اطرافدن کوب خلق کیلگان. حتی بر سنه‌لك یوللردین کیلوچیلرده کوب بولغان. امام مالكدین بر مسئله صورالسه جواب قطعی بیره ایکان. هیچ بر اشنی تشویشلی ایتوب قالدرماغان. توقز یوز قدر الوغ مشایخ‌لردین حدیث اوگره‌نگان. امام مالك حضرتلری هجرتدن ۱۷۸ نچی یلده سکسان دورت یاشنده ربیع‌الاوّل‌نك ۱٤ نچی کوننده ایکندی وقتنده خسته‌لنوب ایرته برلن وفات بولغان. قبر شریفی مدینهٔ منوره‌ده بقیع دیگان اورنده‌در. (رحمة الله علیه).

امام شافعی حضرتلری

عالم اسلامنك ما به‌الافتخاری بولغان. مذهب باشنده‌غی دورت امامنك ایکنچیسی (محمد بن ادریس) الشافعی در. هجرتدن یوز ایللنچی یلده امام اعظم‌نك وفاتی بولغان کوننده (غزه) اسملی شهرده توغان ایکی یاشنده مکهٔ مکرمه‌گه کیترلگان. بر نیچه وقتلردن صوك مدینه‌گه باروب امام مالك حضرتلرینه طابشرلغان. یدی یاشنده وقتده قرآن کریمنی حفظ ایتوب امام مالك بن انس حضرتلرندن علم تحصیل

قیلغان زمانه‌سنده مشهور بولغان علم‌لرنی تحصیل صوکنده اوزیده تعلیم ایله شغلله‌نه باشلاغان. اوشبو ذات ۱۹۵ نچی یلده بغدادکه کیدوب آنده ایکی یل‌تورغاچ حج نیتی ایله مکهٔ مکرمه‌گه باروب آنده حج‌نی ادا قیلغاچ بر آی قدری توروب ۱۹۹ نچی یلده مصرغه کیلوب مصرده تعلیم ایله عمرنی اوتکرمشدر.

هجرتدن ۲٤۰ نچی یلده ٥٤ یاشنده وفات اولوب قبر شریفی (قرافة الصغری) دیگان ییرده‌در.

احمد بن حنبل

امام احمد بن حنبل مذهب باشنده اولغان امام‌لرنک برسیدر. آناسی یوکلی حالده بغدادکه کیلوب ۱٦٤ تاریخنده بغدادده تودرمشدر. اوشبوذات بغدادده علم تحصیل ایتکان‌نک صوکنده معلومات آرتدرور ایچون مکه، مدینه، شام، یمن، مصر، کوفه وباشقه طرفلرغه سیاحت ایتمشدر. صوکره تعلیم ایله بیك کوب شغلله‌نوب علم حدیثده (المسند) اسملی بر کتابده یازمشدر. اول وقتقه قدرلی یازلغان حدیث کتابلرینك زوری وایك آچیغی‌در. امام احمد بن حنبل حضرتلری ۲۲۰ تاریخنده بغدادده حقسز یرده صوغلوب حبس قیلنمشدر. ۲٤۱ نچی یلده ربیع‌الاول‌نك ۱۲ نچی کونی جمعه کون ایکندیدن صوك وفات بولمشدر. جنازه‌سنده قریب یوز مك قدر کشی اولمشدر قبر شریفی بغداد ده عشق آباد دیگان ییرده‌در.

امام ابویوسف حضرتلری

اسمی یعقوب بن ابراهیم بن حبیب‌در. کنیه‌سی ابو یوسف‌در کوفه شهرنده هجرتدن بر یوز اونچی یلده دنیاغه کیلمشدر. امام

اعظم حضرتلرندن علم تحصیل ایتمشدر. حتی بر وقتده‌ده امام اعظم‌نڭ علم مجلسنده آیرلمامشدر. اوزی فقیر وآچ بولسه‌ده سبق اوقوب علم حاصل ایته‌رگه آقتق درجه‌ده اجتهاد ایتووی آرقاسنده خلیفهٔ عباسیه‌دن (موسی الهادی) امام ابو یوسفنی کوفه‌گه قاضی قیلمشدر صوڭره اون یدی یل کوفه‌ده قاضی بولوب تورغاچ یخشی دولت ایه‌سی بولمشدر. علم‌گه ایتکان خدمتی اصول حنفیه‌نی یولغه قویمشدر.

بر یوز سکسان ایکنچی یلده بغداد شهرنده وفات اولمشدر. رحمة الله علیه.

امام محمد حضرتلری

(اسمی محمد حسن بن زفر الشیبانی) اوزی مجتهد مذهبیدر. امام اعظم‌نڭ ایڭ سیوکلی شاگردلرندن امام شافعی ایتکان، امام محمددین آلغان علملری کاغد اوزرینه یازلسه ایدی بر دوه یوکی بولور ایدی. امام محمد حضرتلری کیچه‌نی اوچکه بولگان بر قسمنده نماز اوقی، ایکنچیسنده یوقلی، اوچنچی‌سنده کتاب مطالعه قیلغان. هارون رشید امام محمدنی خراسانغه قاضی ایتوب یبرگان. آنده قاضی بولوب تورغان. هجرتدن یوز سکسان توقزنچی یلده (دی) شهرنده وفات بولغان. جسد مبارکلری جبل (هراك‌که) کوملگان. امام محمدنڭ تألیف قیلغان کتابلری مڭ جلد قدر بولغان. رحمة الله علیه.

صوڭ